

Varajäsen Aug. Kuusisto ei Amerikassa olonsa vuoksi kertomusvuoden aikana osallistunut Puoluetoimikunnan kokouksiin.

Puoluetoimikunnan kokouksia on pidetty kertomusvuoden aikana 25 ja Puoluetoimikunnan jäsenet ja varajäsenet ovat osallistuneet niihin seuraavasti: A. Aaltonen 25 kokoukseen, Väinö Tanner 22:een, Kaarlo Harvala, J.W. Keto ja Raf. Paasio 20:een, Väinö V. Salovaara ja S.-K. Kilpi 18:aan, K.H. Wiik 17:ään, Mauno Pekkala 15:een, Gunnar Andersson 12:een ja Johan Helo 10 kokoukseen. Päätoimittaja Eino Kilpi on ollut läsnä 20:ssä ja järjestösihteeri Kalle Lehmus 16 kokouksessa.

Kokouksissa käsitellyistä asioista on Puoluetoimikunnan pöytäkirjoihin merkitty kertomusvuonna yhteensä 183 pykälää.

Puoluetoimiston henkilökunnassa ei kertomusvuoden aikana tapahtunut muutoksia. Järjestösihteeri K. Lehmuksen ollessa vuoden alkupuolella edelleen komennettuna reserviin, toimi sinä aikana v.t. järjestösihteerinä Toivo Aaltonen. Vuoden lopussa pyysi Lehmus vapautusta toimestaan tammikuun 1. päivästä lukien ja hän siirtyikin sitten toiseen toimeen.

Vuoden 1940 aikana lähetetty kirjeitä:

Järjestötoiminta	5.340 kpl
Kansainväl. kirjeenvaihto	61 "
Kunnallisasiat	455 "
Kustannustoiminta	4.329 "
Laina-asiat	35 "
Lakiasiat	6 "
Rekisteröimisasiat	86 "
Sekalaiset asiat	59 "
Työväentalo- ym. omaisuusas.	448 "
Vaaliasiat	1 "
Valistustyö	2.409 "

14.229 kpl.

hoidettu rekisteriasioita 109 kpl

" anomuksia ja valituksia 21 "

Lüte n:o 3.

K E R T O M U S
SOSIALIDEMOKRAATTISEN PIENVILJELIJÄIN NEUVOTTELUKUNNAN
TOIMINNASTA V. 1940.

Entistä tapaa noudattaen on Sosialidemokraattinen pien-
viljelijäin neuvottelukunta vuoden 1940 aikana toiminut mui-
den puolue-elinten apuna maatalouspoliittisten kysymysten
käsittelyssä puolueen keskuudessa.

on ollut seuraava: Neuvottelukunnan kokoonpano v. 1940

P e k k a l a, Mauno, Helsinki, puheenjohtaja;
P u s a, E., Helsinki, varapuheenjohtaja;
L i n n a, Jalmari, Lohja;
M u s t a s i l t a, Frans, Hämeenkyrö;
M a r t t i l a, Otto, Janakkala;
S a i n i o, Ernest, Nurmijärvi;
K o i v u l a h t i - L e h t o, Hilma, Virrat;
H a l o n e n, Toivo, Sääminki;
E s k o l a, Valfrid, Jämsä;
V ä i s ä n e n, Jalmari, Pielisjärvi;
M e r i l ä i n e n, Antti, Sotkamo;
J o k i n e n, Emil, Helsinki;
L e p i s t ö, Matti, Toholampi;
W e l l i n g, Yrjö, Kirvu; sekä
R a n t a l a, Viljo, Punkalaidun.

Neuvottelukunnan s i h t e e r i n ä on tämänkin vuoden
ollut toimittaja Helmer L e h t i Helsingistä.

Työvaliokuntaan

ovat puheenjohtajien ja sihteerin lisäksi kuuluneet
neuvottelukunnan jäsenet Otto Marttila, Jalmari Linna, Toivo
Halonen ja Yrjö Welling.

Neuvottelukunnan kokoukset.

Neuvottelukunnan

ensimmäinen kokous

pidettiin huhtikuun 6 p:nä, ollen kokouksessa saapuvilla neuvottelukunnan jäseniä sekä sos.-dem. eduskuntaryhmän pienviljelijäedustajia, kaikkiaan 20 henkilöä. Tässä kokouksessa oli ainoana käsiteltävänä asiana s i i r t o v ä e n a s u t - t a m i n e n. Kysymyksen alusti toimittaja Helmer L e h t i sen luonnoksen pohjalla, jonka professori T.M. Kivimäki oli hallituksen toimeksiannosta laatinut ehdotukseksi väliaikaiseksi pika-asutuslaiksi.

Alustaja katsoi, että prof. Kivimäen ehdotukseen olisi tehtävä useitakin muutoksia. Niinpä maansaantioikeus olisi myönnettävä myöskin niille maataloustyöläisille, jotka pika-asutuksen takia joutuvat menettämään toimipaikkansa. Maanluovutusvelvollisista alustaja asetti ensisijalle viljelys- ja viljelyskelpoista maata omistavat suuryhtymät sekä sellaiset henkilöt, joiden toimeentulon päätehtävänä ei ole maatalous. Kotitarvemetsien erottamista sekamuotoistiloillekin alustaja piti tärkeänä, tullen tällöin kysymykseen joko yksityisen pienoismetsän tai yhteismetsän hankkiminen näille tiloille. Edelleen korosti alustaja sitä, että milloin perustettaville tiloille ei voida yksityisesti erottaa tyydyttävää laidunmaata, on asutusryhmissä oleville pika-asutustiloille pyrittävä aikaansaamaan yhteislaitumia osuustoiminnallisesti viljeltäväksi.

Pika-asutuksen toimeenpanoelimeksi ei alustajan mukaan olisi määrättävä Maatalousseurojen Keskusliittoa, vaan valtuuskunta, jossa myöskin pienviljelijäjärjestöt olisivat edustettuina. Maasta ja rakennuspuista olisi maksettava vuosien 1930-39 keskihinta, eikä, kuten esityksessä mainittiin, nk. järkevän ostajan maksama hinta, joka ei kuitenkaan saisi ylittää marraskuun 30 p:nä 1939 vallinnutta hintaa. Useita muitakin muutoksia ja täydennyksiä alustaja esitti prof. Kivimäen ehdotukseen.

K e s k u s t e l u s s a alustajan esittämiä näkökohtia yleensä puollettiin ja katsottiin, että sosialidemokraattisten edustajain olisi koetettava saada niiden edellyttämät muutokset lakiin sen joutuessa eduskuntakäsittelyyn. Tilan suuruuden suhteen kokous katsoi voivansa yhtyä siihen, mitä prof. Kivimäki oli esittänyt. Yhteisesti viljeltäviä maatilojakin kokous päätti suositella perustettavaksi tässä yhteydessä kokeeksi, jos asiaa myöhemmin käsiteltäessä tähän tähtäävälle esitykselle löydetään sopivat muodot. Yhteislaitumien ja tarpeellisissa tapauksissa myöskin yhteismetsien

muodostamista olisi pika-asutusta sovellettaessa edistettävä. Muonamiesten ja kirkollisvirkatalojen vuokraajien oikeuttamista saamaan pika-asutuksen yhteydessä lunastaa ennen viljelemänsä maa, alaltaan kuitenkin korkeintaan eri luokkiin kuuluvia pika-asutustilojen suuruutta vastaavana, piti kokous tärkeänä.

Kun kokous katsoi, että neuvottelukuntaa ei saada kokoon asiaa sen eri vaiheissa myöhemmin yksityiskohtaisemmin harkitsemaan, se päätti kehoittaa saapuvilla olevia kansanedustajia toimimaan siihen suuntaan, että kokouksen suosittelemat muutokset ja täydennykset pika-asutuslakia laadittaessa huomioitaisiin.

Neuvottelukunnan syyskokous.

Neuvottelukunnan syyskokous pidettiin lokakuun 8 p:nä 1940. Kokouksessa olivat saapuvilla useimmat neuvottelukunnan jäsenet sekä useita sos.-dem. ryhmän pienviljelijä-kansanedustajia. Puheenjohtajana toimi neuvottelukunnan varapuheenjohtaja E. Pusa, toimittaja Helmer Lehden toimiessa kokouksen sihteerinä.

Kokoukselle esitti kansanedustaja Valfrid Eskola laatimansa ehdotuksen eduskunta-aloitteeksi 20 miljoonan markan suuruisen arviomäärärahan ottamisesta vuoden 1941 talousarvioon maan lunastamiseksi varsinaista asutustoimintaa varten. Asiassa käydyn keskustelun jälkeen neuvottelukunta päätti puoltaa mainitun aloitteen jättämistä eduskunnalle.

Kansanedustaja Jalmari Linna esitteli tämän jälkeen suunnitelmansa aloitteen jättämisestä 72.500 markan määrärahan ottamisesta vuoden 1941 talousarvioon pomologin viran perustamisesta varten maataloushallitukseen ja tämän virkamiehen matkakulujen peittämiseksi. Tätäkin aloitetta neuvottelukunta päätti puoltaa eduskunnalle jätettäväksi.

Linna esitteli kokoukselle toisenkin suunnitelmansa, joka tähtäsi siihen, että vuoden 1941 talousarvioon otettaisiin 120.000 markkaa, varattavaksi Suomen Puutarhanviljelijäin Liitolle kurssien toimeenpanemiseksi hedelmäpuunhoitajien koulutusta varten. Pitäen hedelmänviljelyksen edistämistä tärkeänä vähävaraisen väestönkin kannalta, neuvottelukunta asettui aloitetta puoltamaan.

P u s a esitteli kokoukselle laatimansa s i i r t o -
v ä e n p i k a - a s u t u s t a k o s k e v a n p r o -
m e m o r i a n, jossa hän toi ilmi käsityksensä, että pika-
asutustyö on sujunut vallan liian hitaasti, sillä oikeastaan
ei pika-asutusteitse ollut vielä valmistunut ainoatakaan ti-
laa. Syyksi tähän hän katsoi mm., että pika-asutustoiminnan
johdossa valtioneuvostossa on ministeri J. Koivisto, joka on
liiaksi maataloustuottajajärjestön johdon vaikutuksen alainen.
Pääministeri Ryti ei ole taipuvainen antamaan asian johtoa
ministeri Kalliokoskelle, joka olisi pika-asutuksen nopealle
edistämiseksi myönteellisempi. Alustaja asetti kokouksen
harkittavaksi, olisiko neuvottelukunnan toimesta yritettävä
saada eduskunta-aloitetietä asiaan korjaus.

Asiasta syntyi neuvottelukunnassa laaja keskustelu, jossa
enimpien puheenvuorojen käyttäjät olivat sitä mieltä, että
eduskunta-aloitetietä asiaan ei saada muutosta. Sensijaan
pidettiin tärkeänä tarkoin seurata asiain menoa ja jos näyttää
siltä, että maatalousministeriön taholla todella suhtaudutaan
pika-asutuksen edistymiseen viilleästi, voidaan asiaan tarttua
sosialidemokraattisten edustajain toimesta joko kyselyn tai
välilikysymyksen muodossa. Kokous päätti, että neuvottelukunnan
olisi jo tässä vaiheessa lähetettävä lähetystö pääministerin
luokse esittämään pika-asutuksen kiirehtimiseen tähtäävä koko-
uksen mielipide, jos neuvottelukunnan puheenjohtaja Pekkala,
joka oli estetty kokoukseen saapumasta, yhtyy tähän käsityk-
seen.

Kun kokouksen väliajalla saatiin tietää, että ministeri
Pekkala ei katsonut lähetystön käyttämisellä pääministerin
luona mitään voitettavan ja että hän ei katso olevan etua
siitäkään, että pika-asutusasiat siirrettäisiin ministeri Koiv-
istolta ministeri Kalliokoskelle, luovuttiin enemmistä toimen-
piteistä asian suhteen sillä kertaa.

Asian kulun seuraamista pidettiin kuitenkin tärkeänä ja
päätettiin, että mikäli pika-asutus ei ala edistyä parempaa
vauhtia, on neuvottelukuntaan kuuluvien sos.-dem. edustajien
ryhdyttävä kulloinkin ajankohtaisiin toimenpiteisiin asian
eteenpäinviemiseksi.

Helsingissä, helmikuun 28 pnä 1941.

Mauno P e k k a l a,
puheenjohtaja.

Helmer L e h t i,
sihteeri.

Sos.-dem. Puolueen tilinpäätös 31/12-1940.

T u l o s t a s e.

T u l o t:

Puoluejäsenmaksujen tili	163.292:75
Ylimäär. jäsenmaksujen tili	8.580:-
Lisämaksun tili	14.599:-
Kiinteistön hoitotili	161.446:72
Työväen Kalenterin tili	119.925:15
Kevättervehdyksen tili	2.741:35
Vappumerkin tili	10.554:80
Kustannustoiminnan tili	32.408:30
Välitystili	29.329:10
Korko- ja osinkotili	35.561:60
Poistettujen saatavien tili	58.369:10
Satunnaisten tulojen tili	150.000:-
	786.807:87
	=====

M e n o t:

Palkkatili	294.516:65
Kulunkitili	26.280:90
Käyttövarojen tili	36.683:85
Valistus- ja matkakustannust.tili	151.155:55
Tietotoimiston tili	7.364:40
Puolueneuvoston tili	29.677:-
Pienviljelijäin neuvotteluk.tili	277:-
Järjestötyön tili	1.701:30
Työväentalojen tukemisrah.tili	3.948:-
Kansaneläkelaitoksen tili	4.754:-
Kunnallisvaalikustannusten tili	1.081:50
Työväen Arkiston tili	12.000:-
Ulkomaisten asiain tili	123.582:85
Poistojen tili	29.210:35
	722.233:35
 V o i t o k s i	 64.574:52
	786.807:87
	=====

(Sos.-dem. Puolueen tilinpäätös 31/12-40)

O m a i s u u s t a s e .

V a r a t:

Kassatili	230.889:19
Pankkitili	1.947.802:30
Henkilöttili	79.034:04
Tietotoimiston tili	43.735:55
Kustannustoiminnan tili	50.001:-
Välitystili	100:-
Osakkeiden tili	50.000:-
Kalustotili	100:-
Kiinteistön tili	1.225.000:-
Vieraiden velkakirjojen tili	22.858:-
Luovut. alueen yhdist. tili	12.326:50
Puolueen toiminnan tukemisrah. tili	35.000:-
	3.696.746:58
	=====

V e l a t:

Henkilöttili	385.912:06
Minmi Lähteenojan rahasto	53.372:30
Kesk. Henkivak. yhtiö Suomi	796.295:-
H:gin Työväen Säästöpankki	400.000:-
Toimintansa lopett. yhdist. tili	126.557:30
Ulkomaisten asiain tili	70.363:50
Asiamiesten tili	8.909:55
Luovut. alueen yhdist. tili	15.619:35
Valistus- ja vaalirahast. tili	400.000:-
Kiinteistön uudistamisrah. tili	200.000:-
Puolueen toiminnan tukemisrah.	1.062.683:25
	3.519.712:31
Pääomatili	177.034:27
	3.696.746:58
	=====

T I L I N T A R K A S T U S L A U S U N T O .

Valittuina tarkastamaan Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen r.y. tilejä ja hallintoa vuodelta 1940 olemme tehtävän suorittaneet ja annamme sen johdosta seuraavan lausunnon:

Tilinavaus tilikauden alussa oli oikea.

Kirjanpito on järjestetty tarkoituksenmukaisesti sekä huolella hoidettu ja perustuivat tulojen ja menojen kirjaukset hyväksyttäviin tilitodisteisiin.

Käteiset rahavarat, jotka laskimme tarkastuksen aikana, vastasivat rahatilin eroitusta. Samoin havaitsimme pankkitilien saldot tarkastustilaisuudessa kirjanpitoa vastaaviksi.

Kiinteistö, arvopaperit, obligatit ja osakkeet sekä varastot vastasivat niille tilinpäätökseen merkittyjä arvoja ja ovat riittävästi palovakuutetut.

Tilinpäätös on oikein laadittu.

Kun tarkastuksessa emme ole havainneet mitään aihetta huomautuksiin ja kun muutoinkin olemme saaneet sen käsityksen, että asioita on hoidettu huolellisesti, ehdotamme, että tilinpäätös vahvistetaan ja että asianomaisille tilivelvollisille myönnetään vastuuvapaus vuodelta 1940.

Helsingissä, maaliskuun 14 p:nä 1941.

Tapani U s k i

Matti T u r k i a

T.H. W i l p p u l a

Liite n:o 6.
30.3.41.

TST:n TULO- JA MENOARVIO

1/3 1941 - 28/2 1942

T u l o j a:

Lehdiltä 277.200:-
Avustuksia puolueelta ja eri

Liite n:o 5.

SOS.-DEM. PUOLUEEN TULO- JA MENOARVIO

vuodelle 1941.

T u l o j a:

Puoluejäsenmaksuja 25.000 jäs. á 9:-	225.000:-
Lisämaksun tili	15.000:-
Kiinteistönhoitotilin ylijäämä	140.000:-
Kalenteri-julkaisuista	110.000:-
Kevättervehdyksestä ja Vappumerkistä	15.000:-
Korkoja ja osinkoja	90.000:-
Sekalaisia tuloja	100.000:-

695.000:-

Puolueen toiminnan tukemisrahastosta	
käytetään	275.000:-

mk 970.000:-

=====

M e n o j a:

Palkkoja	380.000:-
Yleiskuluja	60.000:-
Valistus- ja matkakustannuksia	240.000:-
Ulkomaisten asiain tili	80.000:-
Puolue-neuvoston tili	30.000:-
Talousohjelmakomitean ja Pienviljeli- jain neuvottelukunnan menot	30.000:-
Työväen Arkistolle	40.000:-
Käyttövaroja	50.000:-
Tietotoimisto (puolueen osuus)	10.000:-
Sekalaisia kuluja	50.000:-

mk 970.000:-

=====

Liite n:o 6.
30.3.41.

TST:n TULO- JA MENOARVIO

1/3 1941 - 28/2 1942

T u l o j a:

Lehdiltä	277.200:-
Avustuksia puolueelta ja eri järjestöiltä	45.200:-

mk 322.400:-
=====

M e n o j a:

Palkat	180.000:-
Avustajat	60.000:-
Kuvitus	25.000:-
Sekal. aineisto ja välineet	20.000:-
Postitus	7.400:-
Sekalaisia kuluja (vuokra, siivous, valo, puhelin, ym)	30.000:-

mk 322.400:-
=====

Lehtien kuukausisuoritukset.

	<u>v.1941</u>	<u>v.1940</u>	<u>v.1939</u>
Eteenpäin	1.200:-	900:-	900:-
Hämeen Kansa	1.200:-	850:-	850:-
Kansan Lehti	4.000:-	3.700:-	3.700:-
Kansan Työ	1.200:-	--	3.400:-
Kansan Voima	1.100:-	--	850:-
Pohjanmaan Kansa	1.100:-	850:-	850:-
Pohjolan Työ	1.300:-	1.000:-	1.000:-
Savon Työmies	1.100:-	850:-	850:-
Sosialisti	2.000:-	1.750:-	1.750:-
S. Sosialidemokraatti	4.600:-	4.200:-	4.200:-
Uusi Aika	1.300:-	1.100:-	1.100:-
Työn Voima	1.900:-	1.550:-	1.550:-
Vapaus	1.100:-	850:-	850:-

23.100:- 17.600:- 21.850:-
=====

30.3.41.

POLIITTINEN JA TALOUDELLINEN TILANNE.

Hyvät Toverit!

Puoluetoimikunnassa on tätä tilaisuutta varten valmistettu julistusluontoinen ohjelmaehdotus, joka esitetään kokoukselle keskustelua ja hyväksymistä varten. Sen pyrkimyksenä on antaa jonkinlainen tunnussana puolueen tämän hetken toiminnalle ja siten saada tämä toiminta keskitetyksi määrättyihin kysymyksiin. Jotta tämä ehdotus saisi jonkinlaista taustaa, on puoluetoimikunta antanut tehtäväkseni lyhyesti selostaa maamme nykyistä poliittista ja taloudellista tilannetta.

Minun on heti alkuun sanottava, että tehtävä on verrattain vaikea. On vaikeata keksiä, mitä nykyisestä tilanteesta sanoisi. Kaikki asiat ovat niin tuttuja. Asioita myös johdetaan maailmassa ulkopuolella puolueemme ja maamme vaikutusvallan, niin että me kuljemme kokonaan tapahtumien vanavedessä. Tästä johtuu, että melkein kaikki kysymykset joutuvat punnittaviksi ulkopoliittisten näkökantojen mukaan. Kansalaiset niin sanoakseni ajattelevat pääasiallisesti ulkopoliittisesti. Se ei ole ihmeteltävääkään silloin, kun maailmassa raivoaa hirmumyrsky, joka pitkiksi ajoiksi voi vaikuttaa ei vain Euroopan, vaan koko maailman kohtaloihin.

Miten nykyiseen tilanteeseen on tultu, olisi mielenkiintoinen asia selvittää perinpohjaisemminkin. Sitä ei tällä kertaa tietenkään voi tässä yhteydessä ajatellakaan, mutta pari viittautusta lienee siinä suhteessa kuitenkin paikallaan.

Syynä nykyiseen maailmansotaan on käsittääkseni toisaalta se pakkorauha, mikä Versaillesissa tehtiin kolmattakymmentä vuotta takaperin samoinkuin länsivaltojen senjälkeinen erittäin lyhytnäköinen politiikka. Tämä politiikka kasvatti natsismin maailmaan, nostatti diktatuurivaltakuntia. Niiden vallantavoitteluhalu on sen jälkeen ollut yhtenä tekijänä siihen, että suurvallat ovat keskenään joutuneet tukkanuottasille. Toinen samaan suuntaan vaikuttava tekijä on ollut kommunismi, joka siten myös on ollut fasismin ja natsismin kasvattajana. Tässä kommunistikysymyksessä on Neuvostoliiton asenne ollut kaiken aikaa tärkeä ja määräävä tekijä.

Moskovan noudattamaa politiikkaa olisi mielenkiintoista seurata pitemmältä ajalta, mutta sekin täytynee pääasiassa syrjäyttää ja mainita vain, että se on ollut jatkuvien vaihtelujen alainen.

Ensimmäinen vaihe oli ns. maailmanvallankumouksen tavoitteluvaihe, jolloin demokratiaa pilkattiin, koetettiin saada valtakuntia keskenään riitaan ja kansojen keskuudessa luokkien välillä myös riitaisuutta aikaan. Muistamme hyvin tämän kiusallisen ajanjakson: miten varsinkin sosialidemokraattinen puolue oli kommunististen hyökkäysten alaisena, ja tiedämme myös, mihin se johti. Se johti fasismin syntymiseen. Kaikissa niissä maissa, missä kommunismi yritti päästä valtaan, ennätti äärimmäinen oikeisto edelle, niinkuin se aina ennättää muualla paitsi Venäjällä. Siten saatiin Italiassa jo vuonna 1920 fasismi syntymään, kun kommunistit olivat alkaneet valloittaa alaa itselleen. Samalla tavalla Saksassa vuonna 1933, kun sielläkin kriittilliset hetket lähenivät. Se oli seurausta Moskovan maailmanvallankumouspolitiikasta ja sen demokratian vastustamispyrkimyksestä.

Sen jälkeen siellä muutettiin levyä. Silloin tultiin ns. kansanrintama-ajanjaksoon, jolloin ryhdyttiin virallisesti vastustamaan fasistisia pyrkimyksiä. Siinä mielessä kehoitettiin kommunisteja liittymään ei vain sosialidemokraattisiin, vaan myöskin demokraattisiin porvarillisiin piireihin vaikuttaakseen siihen suuntaan, että saataisiin aikaan yhteisrintama fasistisia pyrkimyksiä vastaan. Tämä oli ovela keino, ja meillä sosialidemokraattisella taholla oli vaikeata saada kansalaisia ymmärtämään, että tuossa piili paha ansa. Tätä laulua, tätä kansanrintamapolitiikkaa, seurattiin muutamissa maissa. Se johti Espanjassa kolme vuotta kestäneeseen kansalaissotaan. Ranskassa, jossa sillä myös oli vahva pohja, se heikensi koko poliittisen toiminnan pitkäksi ajaksi, niin ettei Ranska ollut kypsä sotilaallisesti panemaan vastaan, kun sen koettelemuksen hetki tuli.

Mikä oli tulos tästä kansanrintamapolitiikasta? Niissä maissa, missä sitä yritettiin seurata, se sai pelkkiä tuhoja aikaan. Mutta se johti myös antikomintern-paktiin, siis kominternin vastaiseen sopimukseen maailmassa. Siitä tuli ensimmäinen pohja tulevalle akselille.

Tätä antikomintern-paktin ajanjaksoa kesti muutaman vuoden. Se oli nöyryytyksen aikaa Neuvostoliitolle. Suurin nöyryytys oli se,

ettei sitä edes kutsuttu Müncheniin, kun Euroopan asioita järjestettiin. Se oli samalla Litvinovin Englannin-ystävyysspolitiikan loppu. Hän joutui syrjään ja uudet tuulet alkoivat puhaltaa Moskovassa. Silloin tapahtui suurin ja jyrkin käänne. Se oli k ä ä n t y m i n e n S a k s a a n p ä i n, jote siihen mennessä oli käsitelty vaarallissimapanä vastustajana ja suurimpana vihollisena.

Kun suurvaltojen, lähinnä Englannin ja Saksan, välit alkoivat kärjistyä, huomasi Moskova, että sille avautuu edullinen tilaisuus, että sillä on Euroopan rauhan tai sodan avaimet käsissään. Silloin ryhdyttiin pelaamaan sen mukaisesti. Englanti ja Ranska toiselta puolen ja Saksa toiselta puolen kosiskelivat Moskovaa kannatusta ja suosiota. Kuvaavaa tämän valtakunnan menettelytavoille ja neuvottelutavoille on, että samaan aikaan neuvoteltiin toisistaan tietämättä molempien näiden vastustajien kanssa. Moskova, toisin sanoen Stalin, laski, kumpaa tietä varmemmin päästäisiin yleiseurooppalaiseen ja maailmansotaan. Sehän heidän pyrkimyksensä on kaiken aikaa ollut. Mutta oli toimittava niin, että oma nahka säilyisi ja voitaisiin pysytellä sodan ulkopuolella. Jos Englannin, siis länsivaltojen puolelle olisi menty, ei sota olisi syttynyt. Laskettiin, että jos Saksan puolelle mennään, sota syttyy varmasti ja tulee kestämään kauan ja leviämään - niinkuin Stalin sanoi meidän neuvotellessamme Moskovassa v:n 1939 syksyllä. Saksa taas sopimusta tehdesään ilmeisesti laski, että länsivallat eivät uskalla lähteä sotaan, jos Saksalla ja Neuvostoliitolla on sopimus keskenään eikä Saksalle siten tule kahden rintaman sotaa. Saksa laski väärin. Moskova oikein. Englanti ja Ranska olivat niin kiinni Puolalle antamissaan sitoumuksissaan, että sopimuksesta huolimatta sota julistettiin Saksaa vastaan. Ja sen jälkeen sitä nyt on kestänyt yli puolentoista vuoden ajan.

Tässä sodassa on Neuvostoliiton asenne kaiken aikaa ollut varovainen. Se ei tahdo sekautua ainakaan suurvaltasotaan. Samanaikaisesti pyritään käyttämään hyväkseen jokainen tilaisuus noukkiakseen käsiin kaikki se, mikä on irtonaista. Ja tätä menettelyä onkin tähän saakka voitu aika hyvällä menestyksellä harjoittaa. Puolassa saatiin melkein puolet maan entisestä alueesta haltuun. Baltian maat taivutettiin nopeasti muutamilla uhkaavilla neuvotteluilla. Romaniasta on melkoinen alue siirtynyt Neuvostoliitolle. Ja vastustusta tuli vain, kun Neuvostoliitto pyrki samaa menettelyä käyttämään

myöskin Suomea kohtaan. Suomi ei ollut valmis ilman muuta hyväksymään esitettyjä vaatimuksia - ei senvuoksi, että vaatimukset olisivat olleet aivan mahdottomia, vaan senvuoksi, että tiedettiin, että jos myöntyväisyyttä alusta pitäen osoitetaan, se on onneton ja liukas tie, ja olisi jokseenkin automaattisesti johtanut siihen, minne Baltian maissa on jouduttu.

Sillä sodalla, joka Suomen osaksi tuli ja joka raskaasti taisteltiin, pelastettiin ymmärtääkseni Suomen itsenäisyys ja vapaus. Sillä pelastettiin myös Ruotsi ja Norja. On käynyt jokseenkin selväksi, että silloin kun Suomen sota syttyi, Neuvostoliitolla oli harkittavanaan kaksi suurta suunnitelmaa. Toinen oli hyökkäys Turkia ja Irania vastaan, saada siten pääsy Dardanelleille ja Persian lahdelta. Toinen oli pakottaa Suomi, Ruotsi ja Norja alistumaan ja päästä siten Atlantin merelle. Nämä kaksi ohjelmaa ovat muuten jo 200 vuotta aina Pietari Suuren ajoista saakka olleet Venäjällä tavoittelun kohteena. Mistä syystä käännettiin pohjoiseen päin on vaikea tietää, ennenkuin historian arkistot aukenevat.

Ne 3½ kuukautta, mitä sotaa käytiin, aiheuttivat suuren erehdyksen Saksan ja Venäjän laskelmissa. Molemmat joutuivat pitkäksi aikaa sidotuiksi eivätkä sinä aikana voineet yrittää muualla. Nähtävästi ovat Neuvostoliiton muut mahdollisuudet senjälkeen myös koko lailla supistuneet, sillä sen jälkeen on Saksan mahti ja vaikutusvalta siinä määrin lisääntynyt, että Neuvostoliitto tuntee jo paniikkimaista pelkoa siitä, mitenkä Saksa lopullisesti tulee suhtautumaan siihen.

Tällä hetkellä tämän suurvaltasodan painopiste on kaukana meidän maastamme, etelässä Balkanilla. Siellä pelataan suurta peliä: toiselta puolen Englanti ja Saksa vastakkain, toiselta puolen Neuvostoliitto, mutta vain kulissien takana uskaltamatta selvästi osoittaa kanteansa. Miten siellä lopullisesti käy, on turhaa ryhtyä arvioimaan. Tällä hetkellä kuitenkin näkee selvästi, että sota tulee laajenemaan. Tämä laajeneminen johtuu lähinnä siitä, että Yhdysvallat ovat ottaneet niinkin päättävän aloitteen sodan jatkamiseksi kuin ovat tehneet. Ei liene vaikeaa ennustaa, että ennen pitkää Yhdysvallat ovat myöskin aktiivisesti mukana sodassa. Siihenhän ei tarvita kuin että joku heidän laivansa upotetaan tai jotakin muuta vahinkoa tehdään.

Tämmöinen on minun silmissäni kuva siitä, mitä maailmassa nyt tapahtuu ja minkälaiset tekijät ovat nykyiseen asemaan johtaneet.

Meitä kiinnostaa lähinnä se, miten täällä Suomessa olemme oman sotamme jälkeen voineet asioitamme hoitaa ja minkälaisia perspektiivejä meillä edessä lähinnä on.

Jos aluksi pysyttelemme ulkopoliittisella alalla, niin on aihetta katsoa, miten suhteemme Neuvostoliittoon rauhanteon jälkeen ovat kehittyneet. Ei liene väärin väittää, että rauhanteon jälkeen Suomessa oli jokseenkin yleisenä, voinee sanoa aivan yleisenä pyrkimyksenä saada aikaan parhaat ja sydämellisimmät suhteet Neuvostoliittoon. Ymmärrettiin hyvin, että sen tapainen kireä suhde, joka oli vallinnut, ei voinut jatkua. Suhteiden parantamisen teki välttämättömäksi yksin se maantieteellinen asema, jossa molemmat maat toisiinsa ovat. Yrityksiä näiden suhteiden parantamiseen ei meidän taholtamme myöskään ole puuttunut, ja virallisesti onkin yhtä ja toista voitu tehdä. On saatu aikaan monia sopimuksia, mm. kauppasopimus, ja virallisesti ei asioiden nykyiseen tilaan pitäisi olla paljonkaan muistuttamista. Mutta sen ohella on Neuvostoliiton taholta kaiken aikaa osoitettu, että se ei ole ottanut vakavalta kannalta kysymystä suhteiden parantamisesta. Se on nähtävästi muodostanut sen käsityksen, että Suomen asema sodan jälkeen on muuttunut, että meidän suvereenisuutemme ei enää ole täydellinen, että me tämän jälkeen olemme tavallaan Neuvostoliiton vaikutuspiiriin kuuluvia. Joka tapauksessa meille on kaiken aikaa esitetty kiusallisia vaatimuksia, joista suurin osa on ollut pakko täyttää, jotta ei jouduttaisi avoimeen konfliktiin. Ainoastaan harvoissa tapauksissa on voitu vähänkään pontevammin ryhtyä vastustamaan. Suomen hallitus on johdonmukaisesti asettunut sille kannalle, että niin kauan kuin rahalla ja taloudellisilla uhrauksilla selvitään, niin kauan voidaan jatkaa myönnetyksiä. Jos sen sijaan vaatimus koskee itsemääräämisoikeuttamme, vapauttamme ja maan poliittista tulevaisuutta, silloin on raja saavutettu. Tällä hetkellä ei tällaisia ikäviä kysymyksiä ole vireillä muuta kuin yksi ainoa, tunnettu Petsamon nikkeliasia, josta on jätetty keskustella jo viime vuoden kesäkuusta alkaen ja joka tällä hetkellä yhä edelleen on ratkaisematta. Siinä on nyt jonkinlainen lepotila olemassa. Moskovalainen neuvottelijain puheenjohtaja on sairastunut, - todellako vai poliittisesti, en tiedä - , ja Suomen edustaja Paasikivi on pari viikkoa ollut Suomessa. Neuvottelujen jatkuminen näin kauan on ollut mahdollista sen

kautta, että niihin on sekaantunut myös Saksa, joka takanapäin yllyttää Suomen kehoittaen olemaan suostumatta niihin vaatimuksiin, joita Moskovan taholta esitetään.

Eräänä osoituksena Moskovan haluttomuudesta aikaansaada oikeat suhteet on mainittava myös se propaganda, jota siltä taholta harjoitetaan. Se on lähinnä sanomalehti- ja radiopropagandaa. Varsinkin viimeainittu suomenkielisenä on laadultaan niin kömpelöä, että sillä tuskin on mitään vaikutusta. Ymmärtääkseni meillä alussa meneteltiin virheellisesti, kun oltiin ikäänkuin tietämättömiä tästä radiopropagandasta. Sanomalehdetkään eivät siihen puuttuneet. Vallitsi jonkinlainen pelko kajota siihen. Minusta on näyttänyt siltä, että sen jälkeen kun täältä päin on isketty voimakkaasti takaisin ja pantu se pilkan alaiseksikin, tämä radiopropaganda on muuttanut luonnettaan. Se on siirtynyt puolustusasenteeseen. Sieltä kuuluu nyt jatkuvasti selityksiä ja puolustelujakin niiden kirjoitusten johdosta, joita Suomessa on julkaistu.

Toinen maa, jonne päin maamme suhteet aina ovat ratkaisevia maamme tulevaisuudelle, on Saksa. Saksa oli meidän sotamme aikana tässä maassa mahdollisimman epäpopulääri, se oli melkein vihattu. Joka taholla ymmärrettiin, että Saksan syytä oli, että Suomi oli joutunut vaaravyöhykkeeseen. Muistan elävästi, kuinka Saksan täkäläinen lähettiläs valitteli, että koko hänen viisivuotinen työnsä hyvien suhteiden solmimiseksi on mennyt hukkaan, että suhteet ovat aivan poikki. - Mutta ne ovat siltämminkin ratkaisevasti muuttuneet sen vuoden kuluessa, joka rauhan-teosta on kulunut. Siihen ei ymmärtääkseni ole niinkään syynä se, että täällä olisi sympatioita Saksaa ja varsinkaan Saksan poliittista järjestelmää kohtaan. Kaukana siitä! Ne piirit ovat verrattain suppeat, joilla on tällaisia ajatuksia. Syynä on Venäjän harjoittama hermosota. Se ihmisten ajatukset on ilman muuta jo itsestään kääntänyt Saksaa kohti. Saksa muodostaa ihmisten käsityksissä jonkinlaisen vastapainon, oikeastaan ainoan vastapainon, mikä maailmassa tällä hetkellä on saatavissa Venäjän nousevalle uhalle. Sen vuoksi voidaankin melkein kaikissa piireissä tällä haavaa havaita jonkinlaista saksalaisystävyyttä tai ainakin Saksan tuen hakua. Eikä sitä niin kovin olekaan kummeksittava. Saksa on myös omalta kohdaltaan koittanut hoitaa asioita siihen suuntaan, että taloudellisesti suhteet korjaantuisivat kaikin mahdollisin tavoin. Voimakkaampana esimerkkinä tästä on se kauppasopimus, joka äskettäin on tehty ja jossa, tosin teoreettisesti, lasketaan

kummankin maan viennin toiseen sopimusmaahan voivan nousta jopa 3.700 miljoonaan markkaan vuodessa. Se on kaksinkertainen määrä siihen verrattuna, mitä kauppamme aikaisemmin on ollut. On hyvin epätietoisista, voiko Suomi edes täyttää vientilupauksiaan. Meillä ei ole toimitettu hakkuita siinä määrin, että voisimme antaa kaikkea sitä puutavaraa ja selluloosaa, mitä on luvattu. Vielä enemmän epäilen, ettei Saksa pysty antamaan todella tarpeellista tavaraa niin paljon, että se nousisi mainitsemaani summaan.

On tietysti erittäin suuriarvoista, että meille täten avautuu vientimahdollisuuksia ja että me myöskin voimme hankkia itsellemme kivihiiliä, koksia, koneita ja apulantoja. Mutta toiselta puolen joudumme samalla taloudellisesti riippuvaisiksi Saksasta. Se on melkein ainoa maa, jonka kanssa nykyoloissa kauppa voidaan käydä.

Se kauppasopimus, joka Neuvostoliiton kanssa tehtiin, nousi vain 1/10:aan Saksan kanssa tehdyn sopimuksen määrästä. Ja kuten kaikki tiedämme, ei se sopimus edes toimi. Pari kuukautta on kauppa Neuvostoliiton kanssa ollut täysin poikki. On omituista, ettei Neuvostoliitolle riitä se, että maksamme ostoksemme rahalla. Se vaatii lisäksi poliittisia myönnytyksiä, ja kun niitä ei anneta, ei käy kauppa. Me olisimme Neuvostoliiton kaupan tyrehtyessä olleet aika lailla pulassa, elleivät Skandinavian maat olisi olleet auttavia. Ruotsi on kaiken aikaa vähistä varastoistaan voinut antaa meille yhtä ja toista. Rasvaa, sianlihaa ja voita on saatu viime aikoina niin, ettei siitä ole tällä hetkellä todellista pulaa olemassa. Selviämme aika hyvin eteenpäin. Viljaakin on saatu useampaan otteeseen, viimeksi aivan näinä päivinä 25 miljoona kiloa, jolla me pääsemme pitkäksi aikaa eteenpäin.

Tämmöiset meidän ulkopoliittiset suhteemme ovat. Ne ovat erittäin hyvät ja ystävälliset Ruotsiin päin, virallisen ystävälliset Saksaan päin, ja mahdollisimman huonot ja kylmät Neuvostoliittoon päin. Viime mainittu asia on valitettava, mutta sille ei näy mitään mahtavan, ei ainakaan niin kauan, kuin yleispoliittinen tilanne on sellainen kuin se nyt on.

Mitä sisäpoliittiseen asemaamme tulee, niin se on suurin piirtein kaikille tuttu, eikä siihen paljon kannata sanoja uhrata. Voimme todeta, että rauhateosta lähtien maassa on suurin piirtein jatkunut se yhteisrintama tai sanoisinko yksimielisyys, joka sodan aikana niin

suurella tunnustuksella kaikissa piireissä otettiin vastaan. Tämä yksimielisyys on kuitenkin parin viime kuukauden aikana ruvennut aika lailla rakoilemaan. Me näemme, ettei tämä yksimielisyys kaikkia enää tyydytä ja että riitaa on nousemassa. Tämän riidan nousemisen ajankohtana voimme todeta olevan presidentin vaihdoksen ja siitä aiheutuneen viime hallitusvaihdoksen. Nehän hoidettiin kyllä, varsinkin presidentin vaali, mahdollisimman suurella yksimielisyydellä. Mutta senjälkeisessä hallitusvaihdoksessa tuli jo vastakohtia esiin varsinkin sen johdosta, että maalaisliitto pyrki johtoon ja tyrkytti maaherra Pehkosta pääministeriksi. Tämä herra oli meille taas hyvin vastenmielinen ja olimme haluttomia hänet hyväksymään. Se yritys kaatuikin. Mutta siitä lähtien ei mikään asia ole ollut maalaisliittolaisten mielen mukainen. Täällä jo Aaltonen ohimennen kuvaili, minkälaiset suhteet meillä nyt sisäpoliittisessa elämässämme ovat maalaisliittoon päin, minkälaisia virtauksia ja tuulahduksia siellä liikkuu ja miten monissa tapauksissa persoonalliset vaikuttimet ovatkin koneiston käyttövoimana. Tähän mennessä ei tämä riita tosin ole päässyt vielä pahasti vaikuttamaan. Tosin yksi ja toinen asia ei kulje oikein laskelmien mukaan. Voi lisäksi sanoa, että meillä on jo muutaman viikon aikana ollut piilevä hallituspula, joka milloin tahansa voi puhjeta julkiseksi ja jonka selvittäminen ei tule olemaan helppo asia. Jos tämä kaikkien puolueiden hallitus hajoaa, ei tiedä etukäteen, mille pohjalle uusi olisi rakennettava. Tuskin olisi löydettävissä enää samaa pohjaa, millä 3 vuotta kuljettiin niin sanotun punamultahallituksen aikana. Ja muutakaan kombinaatiota, jossa puolueet voisivat yhtyä, ei ole helppo löytää - ei ainakaan maalaisliiton ja ruotsalaisten välillä. Minua on monesti pelottanut se, että jos hallituspula nyt tulee, on tuskin muuta keinoa kuin asettaa virkamieshallitus vähäksi aikaa.

Se poikkeuksellinen tila, jossa olemme eläneet, on vaikuttanut, että myöskin lainsäädäntö ja elämä maassa on joutunut poikkeuksellisella tavalla hoidetuksi. On herättänyt monella taholla ikävää huomiota, että meillä on niin runsaasti poikkeuslakeja ja että kansalaisten vapaata toimintaa on ollut pakko valvoa ja seurata toisella tavalla kuin säännöllisinä aikoina. Tätä tuskin kuitenkaan voi välttää, enkä ymmärrä, että kukaan, joka tahtoo kylmästi asioita harkita, kuvittelee, että muulla tavalla voitaisiin toimia. Emmehän voi ajatella,

että antaisimme maassamme toimivien kommunistien ja fasistien vapaasti ryhtyä liikehtimään. Sekä suullisen että kirjallisesti esitetyn sanan avulla ne voisivat nyt aikaansaada paljon häiriötä ei vain sisäisissä, vaan ennen kaikkea ulkopoliittisissa asioissa. Sodan aikana nämäkin kansalais- ja harrestuspiirit liittyivät hyvin kiinteästi toisiinsa. Mutta vanha havainto on, että niin pian kuin sota loppuu, kaikki siteet tavallisesti pyrkivät irtautumaan, kuri höltyy. Ja silloin maassa, joka tahtoo asemansa säilyttää, on pantava luja kuri toimeen. Ei tee hauskaa vaikutusta nähdä, mitä tietä esim. Jugoslavia nyt lähtee käymään. Mahdollisesti siellä syntyy kansalais-sotakin kaiken muun onnettomuuden lisäksi.

Näistä poikkeuslaeista on syytä erikoisesti nostaa pinnalle ns. valtalaki, joka ei vielä ole lakina, vaan hallituksen esityksen muodossa eduskunnassa käsiteltävänä. Siihen nähden on eräillä tahoilla suhtauduttu hyvinkin erikoisella tavalla. Nyt näkyy, että eduskuntapiireissä ruotsalaiset ja maalaisliitto, ^{edelliset} puhtaasti teoreettisilla perusteilla ja jälkimmäiset käytännöllisistä syistä, vastustavat tätä lakia. Ruotsalaisten mielestä ei ole syytä luovuttaa eduskunnan valtaa hallitukselle siinä määrin kuin tämä laki edellyttää. Maalaisliitto taas pelkää, että laki antaa hallitukselle liian suuret mahdollisuudet sekaantua heidän tuotannolliseen toimintaansa ja heidän hintapolitiikkaansa. Mitä meidän puolueemme asenteeseen tulee, niin on tunnettua, että aluksi eri tahoilla huudettiin, että koko laki on mahdoton, koska se antaa hallitukselle liian paljon valtaa rajoittaa kansalaisten toimintaa. Mutta tämä huuto on ymmärtääkseni vähitellen vaiennut. Sensijaan kyllä - suurimmaksi osaksi SAK:n hiukan harkitsemattoman menettelyn takia - eräs tämän esityksen kohta on joutunut voimakkaan kritiikin alaiseksi. Se on kohta, joka koskee hallituksen mahdollisuuksia selvittää työriitaisuuksia. Ymmärtääkseni tämä kohta ei olisi erikoisen arka, mutta laajan, koko maassa käydyn keskustelun kautta siitä tuli semmoinen arka asia, että sitä ei eduskuntaryhmä enää katsonut voivansa jättää vastalauseetta. Mutta kantamme eduskuntaryhmässä tulee ilmeisesti olemaan se, että senkin jälkeen kun meidän vastalauseemme on hylätty, meidän on äänestettävä valtalain puolesta. Me emme voi sillä tavoin kaksinaisesti esiintyä, että toiselta puolen esitämme vaatimuksemme hallitukselle, että sen on hoidettava asioita, mutta toiselta puolen emme anna tarpeeksi valtuuksia niiden hoitamista

varten. Jo se seikka, että valtalaki on tähän mennessä viipynyt eduskunnassa jo neljä kuukautta, on aikaansaanut paljon häiriötä. Varsinkin eräs asia on jäänyt kokonaan hoitamatta. Se on vuokratilanne. Sitä ei pystytä nykyisellä lailla hoitamaan. Ja niin kauan kuin valtalasta keskustellaan, ei hallitus voi antaa erikoista vuokralakiesitystä eduskunnalle.

Mitä meidän puolustuslaitokseemme tulee on kaikkien huomio ennen kaikkea kiintynyt siihen, että puolustus on nykyään niin kovin rasittava. Sitähän se on ei vaan rahallisesti, vaan myöskin nielemällä suuren määrän parasta työvoimaa, mitä maassa on. Rahalliset menot tulevat nousemaan aivan suunnattomiin summiin. Se $2\frac{1}{2}$ miljaardin määräraha, mikä budjetissa on, on vain silmänlumeeksi pantu. Se on arviomääräraha ja se tulee moninkertaistumaan. Summan suuruus saadaan nähdä vasta, kun vuosi on lopussa. - Mutta voi kysyä, mikä on halvinta tässä suhteessa. Äskettäin julkaistiin tietoja siitä, mitä ne maat saavat maksaa, jotka ovat joutuneet valloitetuiksi ja joilta valloittaja perii miehityskustannuksia. Niinkuin tiedätte, Saksa perii jokaiselta maalta, jonka se haltuunsa ottaa, miehityskustannukset. Asianomainen maa saa siten itse maksaa nämä miehityskustannukset. Nämä nousevat esim. Norjassa 58 miljoonaan puntaan vuodessa. Nämä ovat englantilaisia numeroita ja se merkitsee noin 10 miljaardia markkaa vuodessa. Tanskassa ne nousevat 6-7 miljaardiin markkaan vuodessa. Hollannissa ne ovat erikoisen suuret, toistakymmentä miljaardia markkaa. Puhumattakaan Ranskasta, jossa summa on 165 miljaardia vuodessa. Tällaisia summia saavat nämä maat maksaa siitä ilosta, että ne ovat miehitettyjä. Kyllä sittenkin on halvempaa käyttää itse rahat ja viettää itsenäistä elämää.

Puolustus tulee kalliiksi vielä sen kautta, että katsottiin oltavan pakoitettuja siirtymään yksivuotisesta palvelusajasta kaksivuotiseen. Tämä johtuu siitä, että yksivuotinen palvelusaika antaa niin vähän miehiä, ettemme saa edes rajaa riittävästi miehitettyksi. Kun palvelusaika muutettiin kaksivuotiseksi, tuli summa kaksinkertaiseksi, ja se juuri ja juuri riittää rajavarustusten määrittämiseen. - Petroskoin radio väittää, että täällä varustaudutaan hyökkäyssotaan Neuvostoliittoa vastaan ja koitetaan siten nostattaa mielialaa täällä. Miten siellä itse suhtaudutaan asiaan näkyy eräästä Petroskoin radion

selostuksesta, jossa eräs "toveri" Rokkonen puhuu Karjalan neuvostotasavallassa puolustusmäärärahoista. Hän kannattaa lämpimästi 7 miljardin ruplan myöntämistä Neuvosto-Karjalan puolustukseen. (Lukisitaatin paperista) Toisin sanoen rajan toisella puolen rahoitetaan puolustusta paljon enemmän kuin me rajan tällä puolen ja käytetään varoja tietysti aivan toisella tavalla, niinkuin suurvallan mahdollisuuksiin sopiikin.

Olisi aihetta myöskin jonkin verran kosketella sitä sosiaalisen lainsäädännön alaa kajoavaa toimintaa, mitä viime vuoden aikana on voitu maassa harjoittaa. Oli tarkoituksena, että Fagerholm olisi täällä antanut siitä erikoisen selostuksen, mutta se jäi, niin että minun täytynee siitä lyhyesti mainita. Se on kuitenkin niin laaja ala, että luulen, selviäväni paremmin, kun luen muutamia rubriikkeja kaikesta siitä uudesta työstä, mitä Fagerholmin ministeriö vuoden aikana on voinut aikaansaada, siitä huolimatta, ~~eiitä huolimatta~~, että puolustuslaitos vie niinkin paljon varoja. Meillähän on voitu järjestää sodan uhreille entisestään tehostettu sotatapaturmavakuutus ja tehostettu työhuolto invalidiideille. Vapaaseen invalidihuoltoon on kiinnitetty suurta huomiota. Erityinen komitea valmistelee parhaillaan työväen tapaturmavakuutuksen uusimista. Siinä on tarkoitus parantaa korvauksia. ^{ia} Paikkoin saataneen eduskunnalle esitys apukassalain täydellisestä uusimisesta. Asuntokysymystä on sosiaaliministeriö viime aikoina erittäin tarmokkaasti hoitanut. Tarkoituksena on ollut järjestää asuntoja evakuidulle väestölle ja yleensä vähävaraiselle väestölle. Suurperheisten asemaa on siinä suhteessa hyvin pidetty silmällä. Äskettäin mainitsemaani vuokrasäännöstelyä ei ole voitu aikaansaada senvuoksi, että valtalain käsittely on ollut kesken, mutta tarpeelliset asetukset ovat kyllä sosiaaliministeriössä valmiina. Reserviläisten asemaa on hoidettu heidän vuokriensa kohdalta. Äitiysavustusta on tehostettu. Monilapsisten perheiden huoltoa on tehostettu. Ministeriön tarkoituksena on varata 200 miljoonaa markkaa tällaisten perheiden hoitoon. Työväen suojelulakeja sodan aikana ohimennen lievennettiin, mutta nyt on palattu normaalisellemme kannalle. Valmisteilla on uusi laki merimiesten työajasta ja eräitä muitakin merimieskysymyksiä. Ja lopuksi on mainittava, että työnantajien ja työntekijäin suhteet on saatu parannetuksi, ja varsinkin sodan jälkeen on nyt ensimmäisen kerran saatu aikaan sopimus yhteistoiminnasta työnantajain ja työntekijäin keskusjärjestöjen välillä.

Palkkakysymyksistä on hoidettu neuvotteluja ja hallituksen asiaan sekaantumisen kautta on tämäkin asia melko lailla tullut hyvälle kannalle.

Taloudellisesta asemasta voinee lyhyesti mainita, että se ei ole millään lailla loistava. Yhteyksien katkettua meille on jokseenkin toivotonta saada vientiä muualle kuin Itämeren piiriin. Nythän näkyy, että meidän selluloosalaivoj~~emme~~kin torpedoidaan, niinkuin eilispäivän uutiset tietävät kertoa. Kun yhteydet ovat, kuten sanoin, rajoitetut vain Itämeren piiriin, se vaikuttaa sen, että vientiteollisuus työskentelee hyvin vajavaisin tuloksin. Kotimarkkinateollisuus on voinut työskennellä aika hyvin, sikäli kuin se saa raaka-aineita. Parhaassa asemassa on tietysti maataloustuotanto, jonka tuotteilla on rajaton menekki ja hinnatkaan eivät ole huonoja. Rahallinen asema on sikäli kevyt, että rahaa on runsaasti, mutta sikäli huono, että rahan arvo ei ole jaksanut pysyä entisellään. Tällä hetkellä täytyy tunnustaa, että rahan arvo on jonkin verran alentunut. Onko se pysyväinen alennus, vai voidaanko palata takaisin sen jälkeen, kun olot tulevat normaalisiksi, se nähdään myöhemmin. Valtion rahallinen asema on erittäin kireä, ja minä ennustan, että ennenkuin Pekkala pääsee virastaan, hänellä on harmaita hiuksia tai ei ole hiuksia ollenkaan, sillä hänellä tulee olemaan raskasta saada kerättyä rahat kaikkiin niihin tarpeisiin, mitä tarvitaan.

Eräs asia on mielestäni vielä sanottava ennenkuin lopetan. Se on eduskunnan asema. Kansalaisten mielissä tietysti voi herättää ja onkin kai herättänyt huomiota se, että eduskunta on melko tavalla jäänyt varjoon viime vuoden aikana. Sen toiminta on verrattain hiljaista. Aloitteita ei vallan paljon esiinny ja työ on pääasiassa jälkeinpäin tapahtuvaa kontrollia hallituksen toimintaan nähden. Tämä aseman muutos ei tietysti ole kovin ilahduttavaa semmoisen kannalta, joka pitää eduskunnan asemaa tärkeänä. Mutta toiselta puolen se ei ole ollut vältettävissä. Ensinnäkin jo se seikka, että maassa on yhteishallitus, aiheuttaa sen, että eduskunta on muuttunut. Eihän tavallisesti muut eduskunnassa puhu ja rähjää kuin oppositio. Mutta kun kaikki puolueet ovat hallituksessa, ei ole oppositiota. Muistuu mieleeni kuinka presidentti Kallio siihen aikaan, kun Cajanderin hallitus toimi, lausui suuren ilonsa siitä, ettei kahteen vuoteen ollut yhtään ainoata välikysymystä. Minä tokaisin, että kukas niitä tekisi, kun me välikysymysten

tekijät olemme itse hallituksessa, ei ole enää ketään, joka kovin pahasti ryppyilisi. Korkeintaan joku yksityinen, jolla on jotakin asiaa.

Mutta toiselta puolen eduskunnan työ tällöisenä nopeita päätöksiä vaativana aikana on muutenkin muuttanut luonnettaan. Ei voi ajatellakaan, että eduskunnan varaan jätettäisiin enää samassa määrässä ja kaikkia niitä asioita, joita eduskunta aikaisemmin käsitteli. Nyt tarvitaan nopeita ratkaisuja, mutta eduskunnassa asiat vievät aina aikaa viikkoja, jopa kuukausiakin. Ja sillä aikaa monet asiat voisivat olla pilalla. Sen vuoksi on ollut pakko antaa hallitukselle mahdollisimman laajoja valtuuksia, joiden varassa hallitus kiireellisissä tapauksissa voi toimia ja tuoda asian ratkaisun tapahtuttua eduskunnan harkittavaksi, jolloin eduskunnalla on mahdollisuus sanoa, oliko asia oikein vai väärin hoidettu ja onko toimenpide pidettävä voimassa tai ei. Tähän saakka ei ole esiintynyt yhtään asiaa, jossa eduskunta olisi sanonut, että hallituksen on esityksensä kumottava. Eduskunta on siis pitänyt kaikkea tarpeen vaatimana. Nyt hallituksen valtuuksia pitäisi osittain täydentää ja osittain siirtää toiselle pohjalle äsken mainitsemani valtalain kautta. Nythän valtuudet suurimmaksi osaksi lepäävät sotatilalain pohjalla. Ja niin kauan kuin ne rakentuvat sotatilalakiin täytyy ylläpitää sotatilalakia. Niin pian kun sotatilalaki päättyy, päättyvät myös sotatilalain entamat valtuudet, ja silloin ei olisi olemassa minkäänlaisia valtuuksia. Minusta jo tämäkin näkökohta puhuu sen puolesta, että eduskunnan olisi annettava valtalaissa pyydetty valtuudet.

En tahdo tässä yhteydessä kajota puolueen omassa keskuudessa sattuneisiin tapauksiin. Siitä puoluesihteerin on osittain maininnutkin ja jaetussa kertomuksessa siitä on myöskin tarpeellisia selostuksia annettu. Pääasia on - ainakin minulla on se tunne - että tilanne puolueen sisällä on aika lailla vakiintunut. Puolueen jäsenet ovat hyvin ymmärtäneet, että syksyllä oli pakko kovakouraisesti käydä aikaansaamaan järjestystä, silloin kun järjestelmällisesti ryhdyttiin kaivamaan maata puolueen toiminnan alta. Nyt olisi vain syytä joka paikkakunnalla pitää huoli siitä, että asiat tulevat hoidetuksi. Siellä, missä ne ovat rempallaan, johtuu se useimmiten siitä, että pienet vähemmistöt hoitavat asioita iskujoukkojen avulla. Meidän enemmistönä ollessa olisi pidettävä kullakin paikkakunnalla huoli siitä, että on olemassa tarpeel-

liset iskujoukot, jotka käyvät kokouksissa ja katsovat, ettei siellä äänestellä puoluetta vahingoittavalla tavalla.

Juuri tällä hetkellä on niin hyvin maailmassa yleensä kuin meillä Suomessa suhteellisen rauhallista. Kuinka kauan sitä tulee kestämään, sitähan ei kukaan voi tietää. Voi jokseenkin suurella varmuudella sanoa, että kaikki on tyyntä myrskyn edellä. Minkälainen ja missä rajuilma tulee puhkeamaan, sitä on mahdotonta lähteä ennustamaan. Mutta että suuria mullistuksia tulee tapahtumaan, siitä voitaneen olla ilman muuta varmoja. Se vaatii omalta kohdaltamme meitä suhtautumaan hyvin vakavasti asemaamme. Meidän on välttämätöntä pitää omat voimat koossa. Sillä lopulliset ratkaisut ja niiden yhteydessä paljon puhutut "uudelleen järjestäytymiset", joita sodan jälkeen tullaan suorittamaan, vaativat meidän sosiaalidemokraattisen liik-
keemme valveilla oloa ehkä enemmän kuin koskaan ennen. Meidän on joka tapauksessa työskenneättävä niin, että hyvällä omallatunnolla voimme lähteä seuraavan vuoden vaaleihin.

Eräänä ohjeena siitä, mitä lähiaikoina olisi tehtävä, on puolue toimikunta valmistanut julistusluontoisen ohjelma ehdotuksen, joka täällä tulee esitettäväksi. Siinä yhteydessä kai avautuu myös keskustelua.

Lähte n: 8.

E H D O T U S

Sos.-dem. Puolueen tämän hetken ohjelmaksi.

Jatkuvasti laajentuva suurvaltain sota on kaikkine seurausilmiöineen kovakouraisesti opettanut kaikki pienet kansat näkemään, miten läheisesti liittyvät toisiinsa maan ulkonainen itsemääräämisoikeus ja oikeus järjestää omat sisäiset asiansa kansalaisvapauksien pohjalla. Jos maan ulkonainen vapaus menetetään, häviävät myöskin mahdollisuudet kansan omakohtaiseen toimintaan oman maan asioiden järjestämisessä. Työväestölle nämä kokemukset todistavat jälleen selvästi Sosialidemokraattisen Puolueen johdonmukaisesti kannattaman pienten kansojen itsemääräämisoikeuden elintärkeyden. Porvaristolle niiden pitäisi kyetä entistä selvemmin osoittamaan kansalaisvapauksiin perustuvan yhteistoiminnan välttämättömyyden kansakunnan elämän rakentamisessa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja vastuun pohjalle.

Maan ulkonaisen vapauden suojaaminen vaatii - ja senkin ovat varsinkin viime vuosien kokemukset julmalla tavallaan todistaneet välttämättömäksi - kansakunnan taholta uhrauksia maan sotilaallisen puolustusvalmiuden ja puolustuskyvyn järjestämiseksi ja ylläpitämiseksi. Aikakautemme on aseiden ja väkivaltaisten menettelytapojen aikaa. Sotilaallinen valmius on näissä oloissa raskaista uhrauksistaan huolimatta välttämättömyys.

Mutta sotilaallisen puolustuksen tehokas käyttö edellyttää voimakasta puolustustahtoa. Se tahto ei synny muuten kuin siten, että kaikissa yhteiskuntaluokissa tunnetaan puolustettavana oleva vapaus ei vain vallassaolevien kansanluokkien vapaudeksi vaan koko kansan vapaudeksi. Vapauden tietoisuus ei voi syntyä muuten kuin jatkuvasti rakentamalla yhteiskuntaa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden periaatteita noudattaen.

Tämäkin totuus kirkastui Suomen kansan raskaissa kokemuksissa välillä 1939-40. Sitä edeltäneen ajan politiikkaa arvioitaessa on päätettävä mielessä, että sosialidemokraattisen puolueen suurena historiallisena tehtävänä on ollut omalta osaltaan koettaa viedä kehitystä eteenpäin valtiollisella ja sosiaalisella rintamalla siihen suuntaan, että vapauden tietoisuuteen liittyvä vapauden puolustamisen tahto olisi todella tullut eläväksi hengeksi koko kansakunnan keskuudessa. Sitä tietoisuutta ja sitä tahtoa ei olisi syntynyt ilman niitä uudistuksia, joita sosialidemokratia on ajanut, eikä ilman sosialidemokraattisesti ajattelevan työväen

valtiollisten oikeuksien tunnustamista - myöskin hallitusvastuun muodossa - samoinkuin työväestön yhteiskunnallisten oikeuksien tunnustamista mm. ammatillisen järjestäytymisvapauden muodossa. Ilman määrättyä edistymistä näissä suhteissa ei olisi syntynyt sitä järkevää tahtoa, joka piti kansakunnan koossa niin sotänäyttämöillä kuin kotirintamallakin.

Tasapaino puolustusrasitusten ja sosiaalisen rakentamisen kustannusten kesken saatava aikaan.

Kansan ulkonaisen itsemääräämisoikeuden ja sisäisen vapauden tehtävän kaksinainen luonne on yhä edelleen todellisuus, joka on pidettävä mielessä. Tunnustaen sotilaallisen valmiuden välttämättömyyden on löydettävä tarkoituksenmukainen ja kestävä tasapaino tästä johtuvien rasitusten ja kansakunnan elämän sosiaalisen rakentamisen vaatimien kustannusten kesken. Sillä ulospäin kääntyvän rintaman lujuus pohjautuu sisäisen rintaman lujuuteen.

Kansan toimeentulo on turvattava, keinottelu ja hintojen nousu ehkäistävä, palkkoja korotettava.

Sosialidemokraattinen puolue korostaa edelleen kansan toimeentuloa ylläpitävien toimenpiteiden välttämättömyyttä:

1. Elintarvikkeiden saannin niukkuus huomioonottaen on tuotantoa lisättävä ja tarvikkeiden säännöstely ja jakelu kehitettävä todella tehokkaaksi ja oikeudenmukaiseksi.
2. Erikoinen huomio on kiinnitettävä hintojen nousun estämiseen, sillä se on ainoa ratkaisevasti vaikuttava keino varsinkin palkkatyöstään elävien toimeentulon turvaamiseksi nykyisinä poikkeuksellisin aikoina. Hintojen nousun tarmokkaan torjunnan yhteydessä on käytävä häikäilemättömään taisteluun kaikenlaisia keinottelua ja toisten hädällä hyötymistä vastaan.
3. Palkkatyöstään elävien toimeentulo on joka tapauksessa turvattava pitämällä huolta siitä, että palkat järjestetään hintojen nousun aiheuttamat vaikeudet huomioonottaen.
4. Luovutetuilta alueilta siirtyneiden kansalaisten toimeentuloon ja sijoittautumiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Tunnustaen siirtoväkeen kuuluvan maatalousväen maan saannin järjestämisen välttämättömyyden sosialidemokraattinen puolue korostaa erityisesti siirtoväkeen kuuluvien palkkatyöstään elävien aseman turvaamisen tärkeyttä. Muodostavathan palkkatyöstään elävät sittenkin runsaan puolen koko siirtoväestä.

Tuotantoa on kohotettava suunnitelmallisesti,
työmahdollisuuksia lisättävä ja työttömistä
pidettävä huolta.

Elintarviketilanteen tarkoituksenmukainen järjestäminen sekä teollisuudessa että maataloudessa, samoin kuin sekä ruumiillisen että henkisen työn aloilla toimivien, palkkatyöstään toimeentulonsa saavien työmahdollisuuksien turvaaminen vaativat, että työvoimaa ei tuhlaata joko epätarkoituksenmukaisessa tuotannossa tai täydellisessä toimeettomuudessa. Senvuoksi on kiinnitettävä aivan erikoinen huomio varsinkin nykyhetken tarpeita palvelevan tuotannon edistämiseen ja töiden käynnissä pitämiseen.

1. Tätä silmälläpitäen on toteutettava tarkoituksenmukaista työttömyyspolitiikkaa erityisesti työtilaisuuksien lisäämiseksi.

Työttömistä on joka tapauksessa pidettävä riittävää huolta ja työttömyyden torjuntaa.

2. Tuotantoa on kehitettävä suunnitelmallisesti, mikä edellyttää, että yksityiset etunäkökohdat väistyvät kansakunnan kokonaisuutensa tieltä. Erityinen huomio on kiinnitettävä tärkeiden elin- ja muiden välttämättömyystarvikkeiden tuotannon lisäämiseen ja maahantuontiin. Viljelyspinta-alaa on tarmokkaasti lisättävä. Erittäin tärkeätä on myös oikean arvon antaminen asuntojen rakentamiselle.

3. Yhteiskunnan kokonaisuutensa valvomaan on valtioneuvoston perustettava erityinen kansantalousministeriö. Sen yhteyteen on neuvoa-antavaksi elimeksi luotava kansantalousneuvosto, missä työnantajain ja työntekijäin sekä kuluttajain järjestöjen tulee olla niiden merkitystä vastaavalla tavalla edustettuja.

Kansakunnan elämän sosiaalisia perusteita
lujitettava.

Mutta samalla kun jatketaan ja edelleen kehitetään edellä mainittuja nykyisen poikkeuksellisen ajan esille pakottamia toimenpiteitä, joiden tarpeellisuudesta kaikkien pitäisi voida olla yhtä mieltä, on hellittämättä jatkettava kansakunnan elämän sosiaalisten perusteiden rakentamista ja lujittamista. On saatava aikaan ei vain ulkonaisten muotojen muutos, vaan todella syvälle käypä ajattelutapojen mullistus.

1. Porvariston on käsitettävä, että työväestön täysi tasa-arvoisuus valtiollisessa elämässä ei saa olla pelkästään mikään hätäajan myönnytys, vaan todellinen pysyvä muutos, joka lopullisesti pyyhkäisee niin vuoden 1918 kuin vuoden 1930 tapahtumien jälkeensä jättämät ennakkoluulot ja niistä johtuvat ristiriidat. Työväestölle on varattava maan asioiden hoidossa sen yhteiskunnallista merkitystä vastaava asema.

2. Työsuhteet on rakennettava työväestön järjestäytymis- ja sopimusoikeuksien tunnustamisen pohjalle. Sosialidemokraattinen Puolue antaa tunnustuksensa niille ponnistuksille, joita Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto on tehnyt saadakseen näissä suhteissa välttämättömät uudistukset aikaan työmarkkinoilla. Se antaa näille ponnistuksille täyden kannatuksensa. Mutta tässä kehityksessä ollaan vasta alussa. Paljon on vielä ennakolluuloja voitettavana. Paljon esiintyy vielä sellaista, jonka pitäisi lopullisesti kuulua vv. 1939-40 edeltäneeseen aikaan. Kaikesta siitä on nyt päästävä. On saatava työsuhteet järjestetyiksi molempien puolien vapaiden järjestöjen omatoimisuuden ja keskinäiseen luottamukseen rakentuvien neuvottelujen ja sopimusten pohjalle. Tämä edellyttää myöskin palkkatyöväeltä määrätietoista työtä, joka tehdään järjestövoiman lisäämiseksi ja voimakkaiden järjestöjen oman vastuuntuntonsa kehittämiseksi. Erityinen huomio on kiinnitettävä maataloustyöväestön aseman ja työsuhteiden parantamiseen.

3. Yleistä sosiaalista uudistustoimintaa on jatkettava. Silläkin alalla nousee esille useita nykytärkeitä tehtäviä.

Elintason välittömäksi turvaamiseksi on vapaiden järjestöjen keskinäisiin sopimuksiin perustuvaa palkka- ja työehtojen järjestelyä tarkoituksenmukaisesti täydennettävä erikoisilla julkisilla palkkalautakunnilla.

Työttömien pelastamiseksi on kehitettävä suoranaisten avun antamista, mikäli heti ei voida järjestää tarkoituksenmukaisia työtilaisuuksia.

Asuntojen puutetta on ryhdyttävä määrätietoisesti poistamaan kehittämällä kaikkia mahdollisuuksia käyttäen asuntojen rakentamistoimintaa. Erikoinen huomio on tällöin kiinnitettävä lapsirikkaiden perheiden/asuntojen tarpeeseen.

Asuntojen niukkuuden edistämä vuokratason jatkuva nousu on tarmokkaasti estettävä tarkoituksenmukaisella lainsäädännöllä.

Lapsirikkaiden perheiden asema on turvattava. Palkkatyöstään elävien lapsiavustus on yhteiskunnan toimesta järjestettävä. Äitiysavustuksen vaikutuspiiriä on laajennettava. Verohelpoituksia lapsirikkaille vähävaraisille perheille on järjestettävä.

+ + +

Kansaamme uhkaavat ulkonaiset vaarat ovat suurvaltain sodan jatkuessa suuret. Tarvitaan elituista varuillaan oloa. Tarvitaan henkistä ryhtiä ja uskoa tulevaisuuteen. Kaikkien työstään elävien voitettavana olevat vaikeudet ovat niinkään suuret. Tarvitaan luottamusta omiin voimiin ja selvää tietoa velvollisuuksista ja mahdollisuuksista. Asiamme on oikea. Tehtävämme on historiallisesti valtava ja kunniakas. Senvuoksi: katseet eteenpäin! Toimikaamme rohkeasti vapautemme puolesta!

Liite n:o 9.

SOSIALIDEMOKRAATTISEN PUOLUEEN TÄMÄN HETKEN

OHJELMA

Hyväksytty Sos.-dem.
Puolueneuvoston kokouksessa
30. 3. 1941

HELSINKI 1941

Sosialidemokraattisen Puolueen tämän hetken ohjelma.

Hyväksytty Sos.-dem. Puolueneuvoston
kokouksessa 30. 3. 1941.

Jatkuvasti laajentuva suurvaltain sota on kaikkine seuraus-
ilmiöineen kovakouraisesti opettanut kaikki pienet kansat näkemään
miten läheisesti liittyvät toisiinsa maan ulkonainen itsemääräämis-
oikeus ja oikeus järjestää omat sisäiset asiansa kansalaisvapauksien
pohjalla. Jos maan ulkonainen vapaus menetetään, häviävät myös-
kin mahdollisuudet kansan omakohtaiseen toimintaan oman maan
asioiden järjestämisessä. Työväestölle nämä kokemukset todistavat
jälleen selvästi Sosialidemokraattisen Puolueen johdonmukaisesti
kannattaman pienten kansojen itsemääräämisoikeuden elintärkey-
den. Porvaristolle niiden pitäisi kyetä entistä selvemmin osoitta-
maan kansalaisvapauksiin perustuvan yhteistoiminnan välttämättö-
myyden kansakunnan elämän rakentamisessa sosiaalisen oikeuden-
mukaisuuden ja vastuun pohjalle.

Maan ulkonaisen vapauden suojaaminen vaatii — ja senkin ovat
varsinkin viime vuosien kokemukset julmalla tavallaan todistaneet
välttämättömäksi — kansakunnan taholta uhrauksia maan sotilaal-
lisen puolustusvalmiuden ja puolustuskyvyn järjestämiseksi ja yllä-
pitämiseksi. Aikakautemme on aseiden ja väkivaltaisten menettely-
tapojen aikaa. Sotilaallinen valmius on näissä oloissa raskaista uh-
rauksistaan huolimatta välttämättömyys.

Mutta sotilaallisen puolustuksen tehokas käyttö edellyttää voi-
makasta puolustustahtoa. Se tahto ei synny muuten kuin siten, että
kaikissa yhteiskuntaluokissa tunnetaan puolustettavana oleva va-
paus ei vain vallassaolevien kansanluokkien vapaudeksi, vaan koko

kansan vapaudeksi. Vapauden tietoisuus ei voi syntyä muuten kuin jatkuvasti rakentamalla yhteiskuntaa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden periaatteita noudattaen.

Tämäkin totuus kirkastui Suomen kansan raskaissa kokemuksissa talvella 1939—40. Sitä edeltäneen ajan politiikkaa arvioitaessa on pidettävä mielessä, että sosialidemokraattisen puolueen suurena historiallisena tehtävänä on ollut omalta osaltaan koettaa viedä kehitystä eteenpäin valtiollisella ja sosiaalisella rintamalla siihen suuntaan, että vapauden tietoisuuteen liittyvä vapauden puolustamisen tahto olisi todella tullut eläväksi hengeksi koko kansakunnan keskuudessa. Sitä tietoisuutta ei olisi syntynyt ilman niitä uudistuksia, joita sosialidemokratia on ajanut, eikä ilman sosialidemokraattisesti ajattelevan työväen valtiollisten oikeuksien tunnustamista — myöskin hallitusvastuun muodossa — samoin kuin työväestön yhteiskunnallisten oikeuksien tunnustamista mm. ammatillisen järjestäytymisvapauden muodossa. Ilman määrättyä edistymistä näissä suhteissa ei olisi syntynyt sitä järkevää tahtoa, joka piti kansakunnan koossa niin sotänäyttämöllä kuin kotirintamallakin.

Tasapaino puolustusrasitusten ja sosiaalisen rakentamisen kustannusten kesken saatava aikaan.

Kansan ulkonaisen itsemääräämisoikeuden ja sisäisen vapauden tehtävän kaksinainen luonne on yhä edelleen todellisuus, joka on pidettävä mielessä. Tunnustaen sotilaallisen valmiuden välttämättömyyden on löydettävä tarkoituksenmukainen ja kestävä tasapaino tästä johtuvien rasitusten ja kansakunnan elämän sosiaalisen rakentamisen vaatimien kustannusten kesken. Sillä ulospäin kääntyvän rintaman lujuus pohjautuu sisäisen rintaman lujuuteen.

Kansan toimeentulo on turvattava, keinottelu ja hintojen nousu ehkäistävä, palkkoja korotettava.

Sosialidemokraattinen puolue korostaa edelleen kansan toimeentuloa ylläpitävien toimenpiteiden välttämättömyyttä:

1. Elintarvikkeiden saannin niukkuus huomioonottaen on tuotantoa lisättävä ja tarvikkeiden säännöstely ja jakelu kehitettävä todella tehokkaaksi ja oikeudenmukaiseksi.

2. Erikoinen huomio on kiinnitettävä hintojen nousun estämiseen, sillä se on ainoa ratkaisevasti vaikuttava keino varsinkin palkkatyöstään elävien toimeentulon turvaamiseksi nykyisinä poikkeuksellisinä aikoina. Hintojen nousun tarmokkaan torjunnan yhteydessä on käytävä häikäilemättömään taisteluun kaikenlaista keinottelua ja toisten hädällä hyötymistä vastaan.

3. Palkkatyöstään elävien toimeentulo on joka tapauksessa turvattava pitämällä huolta siitä, että palkat järjestetään hintojen nousun aiheuttamat vaikeudet huomioonottaen.

4. Luovutetuilta alueilta siirtyneiden kansalaisten toimeentuloon ja sijoittautumiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Tällöin on kuitenkin huolehdittava siitä, että pika-asutuksen johdosta työmahdollisuutensa menettäneille maatyöläisille varataan maata ja työtä.

Tunnustaen siirtoväkeen kuuluvan maatalousväen maan saannin järjestämisen välttämättömyyden sosialidemokraattinen puolue korostaa erityisesti siirtoväkeen kuuluvien palkkatyöstään elävien aseman turvaamisen tärkeyttä, jolloin huomiota on jatkuvasti kiinnitettävä tämän siirtoväkir ryhmän asunto-olojen järjestämiseen. Muodostavathan palkkatyöstään elävät runsaasti puolen koko siirtoväestä.

Tuotantoa on kohotettava suunnitelmallisesti, työmahdollisuuksia lisättävä ja työttömistä pidettävä huolta.

Elintarviketilanteen tarkoituksenmukainen järjestäminen sekä teollisuudessa että maataloudessa, samoin kuin sekä ruumiillisen että henkisen työn aloilla toimivien, palkkatyöstään toimeentulonsa saavien työmahdollisuuksien turvaaminen vaativat, että työvoimaa ei tuhjata joko epätarkoituksenmukaisessa tuotannossa tai täydellisessä toimeettomuudessa. Senvuoksi on kiinnitettävä aivan erikoinen

huomio varsinkin nykyhetken tarpeita palvelevan tuotannon edistämiseen ja töiden käynnissä pitämiseen.

1. Tätä silmälläpitäen on toteutettava tarkoituksenmukaista työttömyyspolitiikkaa erityisesti työtilaisuuksien lisäämiseksi. Työttömistä on ehdottomasti pidettävä riittävää huolta, ja työttömyyden torjumiseksi järjestetyissä töissä taattava yleistä palkkatasoa vastaava ansio.

2. Tuotantoa on kehitettävä suunnitelmallisesti, mikä edellyttää, että yksityiset etunäkökohdat väistyvät kansakunnan kokonaisuuden tieltä. Erityinen huomio on kiinnitettävä tärkeiden elin- ja muiden välttämättömyystarvikkeiden tuotannon lisäämiseen ja maa-hantuontiin. Viljelyspinta-alaa on tarmokkaasti lisättävä. Erittäin tärkeätä on myös oikean arvon antaminen asuntojen rakentamiselle.

3. Yhteiskunnan kokonaisuudet valvomaan on valtioneuvoston perustettava erityinen kansantalousministeriö. Sen yhteyteen on neuvoa-antavaksi elimeksi luotava kansantalousneuvosto, missä työnantajain ja työntekijäin sekä kuluttajain järjestöjen tulee olla niiden merkitystä vastaavalla tavalla edustettuja.

Kansakunnan elämän sosiaalisia perusteita lujitettava.

Mutta samalla kun jatketaan ja edelleen kehitetään edellä mainittuja nykyisen poikkeuksellisen ajan esille pakottamia toimenpiteitä, joiden tarpeellisuudesta kaikkien pitäisi voida olla yhtä mieltä, on hellittämättä jatkettava kansakunnan elämän sosiaalisten perusteiden rakentamista ja lujittamista. On saatava aikaan ei vain ulkonaisten muotojen muutos, vaan todella syvälle käypä ajattelutapojen mullistus.

1. Porvariston on käsitettävä, että työväestön täysi tasa-arvoisuus valtiollisessa elämässä ei saa olla pelkästään mikään hätäajan myönnytys, vaan todellinen pysyvä muutos, joka lopullisesti pyyhkäisee niin vuoden 1918 kuin vuoden 1930 tapahtumien jälkeensä jättämät ennakkoluulot ja niistä johtuvat ristiriidat. Työväestölle

on varattava maan asioiden hoidossa sen yhteiskunnallista merkitystä vastaava asema.

2. Työsuhteet on rakennettava työväestön järjestäytymis- ja sopimusoikeuksien tunnustamisen pohjalle. Sosialidemokraattinen Puolue antaa tunnustuksensa niille ponnistuksille, joita Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto on tehnyt saadakseen näissä suhteissa välttämättömät uudistukset aikaan työmarkkinoilla. Se antaa näille ponnistuksille täyden kannatuksensa. Mutta tässä kehityksessä ollaan vasta alussa. Paljon on vielä ennakkoluuloja voitettavana. Paljon esiintyy vielä sellaista, jonka pitäisi lopullisesti kuulua vv. 1939—40 edeltäneeseen aikaan. Kaikesta siitä on nyt päästävä. On saatava työsuhteet järjestetyiksi molempien puolten vapaiden järjestöjen omatoimisuuden ja keskinäiseen luottamukseen rakentuvien neuvottelujen ja sopimusten pohjalle. Tämä edellyttää myöskin palkkatyöväeltä määrätietoista työtä, joka tehdään järjestövoiman lisäämiseksi ja voimakkaiden järjestöjen oman vastuuntuntonsa kehittämiseksi. Erityinen huomio on kiinnitettävä maataloustyöväestön aseman ja työsuhteiden parantamiseen.

3. Yleistä sosiaalista uudistustoimintaa on jatkettava. Silläkin alalla nousee esille useita nykytärkeitä tehtäviä.

Elintason välittömäksi turvaamiseksi on vapaiden järjestöjen keskinäisiin sopimuksiin perustuvaa palkka- ja työehtojen järjestelyä tarkoituksenmukaisesti täydennettävä erikoisilla julkisilla palkkalautakunnilla.

Työttömien pelastamiseksi on kehitettävä suoranaisen avun antamista, mikäli heti ei voida järjestää tarkoituksenmukaisia työtilaisuuksia.

Asuntojen puutetta on ryhdyttävä määrätietoisesti poistamaan kehittämällä kaikkia mahdollisuuksia käyttäen asuntojen rakennustoimintaa. Erikoinen huomio on tällöin kiinnitettävä lapsirikkaiden perheiden ja siirtoväen asuntojen tarpeeseen.

Asuntojen niukkuuden edistämä vuokratason jatkuva nousu on tarmokkaasti estettävä tarkoituksenmukaisella lainsäädännöllä. Lapsirikkaiden perheiden asema on turvattava. Palkkatyöstään

elävien lapsiavustus on yhteiskunnan toimesta järjestettävä. Äitiysavustuksen vaikutuspiiriä on laajennettava.

4. Verotusolojen järjestelyssä on pyrittävä siihen, että niinhyvin valtion kuin kunnallistenkin verojen aiheuttama rasitus jakautuisi nykyistä tasapuolisemmin ja kansalaisten veronmaksukyvyyn mukaisesti. Verohelpotuksia lapsirikkaille vähävaraisille perheille on järjestettävä. Yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta on tässäkin suhteessa tähänastista paremmin toteutettava.

Kansaamme uhkaavat ulkonaiset vaarat ovat suurvaltain sodan jatkuessa suuret. Tarvitaan alituista varuillaan oloa. Tarvitaan henkistä ryhtiä ja uskoa tulevaisuuteen. Kaikkien työstään elävien voitettavana olevat vaikeudet ovat niinikään suuret. Tarvitaan luottamusta omiin voimiin ja selvää tietoa velvollisuuksista ja mahdollisuuksista. Asiamme on oikea. Tehtävämme on historiallisesti valtava ja kunniakas. Senvuoksi: katset eteenpäin! Toimikaamme rohkeasti vapautemme puolesta!

Sosialidemokraattinen Puolueneuvosto.

W. S. P. K.
J. S. P. K.
S. P. K.

Pöytäkirja

Sos.-dem. Puolue neuvoston kokouksesta

30/11 - 1941.

Pöytäkirja, joka tehtiin Suomen
Sosialidemokraattinen Puolue r.y.:n
Puolueneuvoston kokouksessa 30 päivänä
marraskuuta 1941. Puhetta johti Puolue-
toimikunnan varapuheenjohtaja Väinö V.
S a l o v a a r a ja pöytäkirjan laati
toimitsija J.E. J a n a t u i n e n.
Kokous pidettiin Helsingissä Sosialide-
mokraattisen eduskuntaryhmän kokoushuo-
neessa Eduskuntatalossa.

1 §.

Puoluetoimikunnan puheenjohtajan Kaarlo Harvalan es-
tyneenä ollessa ilmoitti varapuheenjohtaja Väinö V. S a l o -
v a a r a , että puolueen sääntöjen 40 §:n mukaan hänen on
johdettava puhetta tässä kokouksessa ja hänen kutsuttuaan
pöytäkirjaa pitämään toimitsija J.E. J a n a t u i s e n,
toimitettiin nimenhuuto, jolloin havaittiin, että saapuvil-
la olivat liitteessä n:o 1 mainitut, Puolueneuvoston päätös-
valtaiset jäsenet.

Sos.-dem. piiritoimikuntia edustivat: Uudenmaan l.
piiritoimikuntaa: E. Palonen, Turun l. etel. piiritoimikun-
taa Y. Helenius, Satakunnan piiritoimikuntaa A. Kontula,
Hämeen l. etel. piiritoimikuntaa E. Saarinen, Hämeen l.
pohj. piiritoimikuntaa Ester Seppälä, Viipurin l. länt.
piiritoimikuntaa E. Putkonen, Mikkelin l. piiritoimikuntaa
O. Kaukinen, Kuopion l. länt. piiritoimikuntaa A. Paasonen,
Vaasan l. it. piiritoimikuntaa E. Suuronen, Vaasan l. etel.
piiritoimikuntaa V. Vuorinen, Vaasan l. pohj. piiritoimikun-
taa P. Lehtonen, Oulun l. piiritoimikuntaa K. Kaukovaara,
Lapin piiritoimikuntaa L. Pajunen , Kajaanin alipiiritoimi-
kuntaa E. Karjalainen ja Suomen Ruotsalaisen Työväenliiton
toimikuntaa K.-A. Fagerholm.

Puolueläntiä edustivat: Suomen Sosialidemokraattia
E. Kilpi, Sosialistia J. Leino, Uutta Aikaa V.I. Rantanen,
Hämeen Kansaa E. Seppälä, Kansan Lehteä R. Rinne, Kansan
Työtä H. L. Mäkinen, Eteenpäin-lehteä O. Viitasalo, Kansan
Voimaa J. Kosonen, Vapaus-lehteä G. Hyytiäinen, Savon Työ-
miestä E. Heinonen, Työn Voimaa H. Varjola, Pohjanmaan Kan-
saa P.A. Vuori, Pohjolan Työtä K. Kaukovaara, Työläisnuo-
risoa R. Paasio, Toveritar-lehteä Lilli Pesonen, Arbetar-

bladettia G. Henriksson ja Työväen Sanomalehtien Tietotoimistoa E. Meriluoto.

Sos.-dem. Pienviljelijäin Neuvottelukuntaa edusti H. Lenti, Sos.-dem. eduskuntaryhmää Aug. Kuusisto, Sos.-dem. Työläisnaisliittoa Toini Sinervo, Sos.-dem. Työläisnuorisoliittoa S. Manninen ja Sos.-dem. Raittiusliittoa J. Virtanen. Saapuvilla oli myös puolueen tilintarkastajain puheenjohtaja T. Uski.

2 §.

Puheenjohtaja S a l o v a a r a ilmoitti, että tästä kokouksesta oli puolueen sääntöjen 40 §:n mukaisesti ilmoitettu Puolueeneuvoston jäsenille lähetetyllä, näin kuuluvalla kiertokirjeellä:

"H.T.

Sosialidemokraattisen Puolueen Puolueeneuvoston kokous pidetään Helsingissä Eduskuntatalossa sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kokoushuoneessa sunnuntaina marraskuun 30 päivänä alkaen klo 10.

Kokouksessa päätetään m.m. puoluekokouksen ajasta.

Helsingissä, marraskuun 5 päivänä 1941.

SOS.-DEM. PUOLUETOIMIKUNTA

Väinö V. S a l o v a a r a, Aleksi A a l t o n e n,
varapuheenjohtaja. puoluesinteeri."

Kokous todettiin sääntöjen mukaan koollekutsutuksi ja päätösvaltaiseksi.

3 §.

Kokouksen pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin E. Kerman ja M. Ilomäki.

4 §.

Hyväksyttiin kokouksen työjärjestys, mikä oli seuraava:

- 1) Kokouksen avaus, Väinö V. Salovaara.
- 2) Muut alkutoimet.
- 3) Selostus poliittisesta ja taloudellisesta tilanteesta, Väinö Tanner.
- 4) Selostus puolueen toiminnasta, Aleksi Aaltonen.
- 5) Päätetään puoluekokouksen ajasta.
- 6) Muita mahdollisesti esille tulevia asioita.

5 §.

Läsnäolo-oikeus kokouksessa päätettiin myöntää pyynnöstä seuraaville puoluetovereille:

Pekka Railo, Aug. Valta, E. Lindfors, Ernst Lähde ja Paavo Kivi.

6 §.

Alkutoimien tultua suoritetuiksi puheenjohtaja S a l o v a a r a julisti kokouksen avatuksi sekä lausui kokouksen osanottajat tervetulleiksi.

7 §.

Väinö T a n n e r esitti laajan selostuksen poliittisesta ja taloudellisesta tilanteesta (Liite n:o 2).

Ryhdyttäessä asiasta keskustelemaan käytti ensimmäisen puheenvuoron Mauno P e k k a l a, joka luki laatimansa kirjallisen lausunnon (Liite n:o 3).

Sen jälkeen, kun Martti P e l t o s e l l e oli myönnetty puheoikeus, tämä aluksi ilmoitti olevansa tyytyväinen Tannerin kokoukselle antamaan selostukseen, mutta valitteli sitä, että eduskuntaryhmälle ei anneta riittävästi tietoja asioista. Kun ministeri Tanner selostaa tämänluontoisia asioita ryhmälle, on hän paljon pidättyvämpi kuin toveri Tanner antaessaan Puolue-neuvostolle selostuksia. - Eilisessä eduskunnan istunnossa, jossa esitettiin hallituksen selonteko ulkopoliittisista kysymyksistä, ei ryhmän edustaja esittänyt ryhmän todellista kantaa, vaan sen teki ruotsalaisen ryhmän edustaja. - Olisi välttämätöntä, että ryhmä saisi enemmän luottamuksellisia tietoja kuin tähän saakka.

L a n t o sanoi olevansa iloinen siitä, että kokoukselle oli annettu niin tyhjentäviä selostuksia asioista. - Puolueemme valitsijat ovat ymmällä siitä, että on jouduttu sotaan sen valian puolesta, joka asiallisesti aiheutti Neuvostoliiton hyökkäyksen Suomeen v. 1939 ja valitsijain keskuudessa kysellään, onko eduskunnalla ja hallituksella enää mitään sanomista maan asioiden hoidossa. Sodan jälkeen tulee vielä varmasti olemaan pitkäaikaista pyykinpesua omissa joukoissamme näistä asioista. - Rintamalla taistelevat miehet ovat jo väsyneet sotaan, joten se olisi saatava pikaisesti päättymään meidän osaltamme.

K u u s i s t o huomautti sos.-dem. eduskuntaryhmän edustajana, että ryhmässä ei suinkaan ajatella sillä tavoin kuin Peltonen puheenvuorossaan mainitsi, vaan ymmärretään varsin hyvin, ettei suuressa seurassa voida kaikkia asiain yksityiskohtia etukäteen mainita, koska tiedot silloin voivat helposti joutua myös vastapuolen tietoon ja aiheuttaa vahinkoa maalle. Puhuja

viittasi mm. Englannin parlamentissa käytännössä olevaan tapaan, jonka mukaan tehtiin kyselyihin, milloin vastataan, milloin taas jätetään vastaamatta, riippuen asian laadusta. - Lopuksi hän huomautti, että maamme on nykyisin suuresti riippuvainen Saksasta elintarvikkeiden saantiin nähden.

L e n t i n e n totesi tyydytyksellä, että oli selostuksessa annettu sellaisia tietoja, joita joukot kaipaavat. - Antikominternsopimukseen liittyminen on herättänyt joukoissa sekavia tunteita ja erinäisiä valtion hallintoelimiä ja komiteoita asetettaessa on työväestön edustus joko kokonaan syrjäytetty tai otettu riittämättömästi huomioon. Myöskään hallituksessa ei puolueellamme ole sen voimasuhdetta vastaavaa edustusta.

P a l m huomautti, että sodan alettua kesällä Mannerheimin antama päiväkäsky herätti kiusallista huomiota. Niin on taas tapahtunut Suomen yhdyttyä kominternin vastaiseen sopimukseen, mutta ilmeisesti hallitus on tässä asiassa asetettu pakon eteen. Puhuja sanoi yhtyvänsä Pekkalan esittämiin mielipiteisiin. Sodan jatkamiseen meillä on varsin pienet mahdollisuudet. Lomalla käyneet sotilaatkin ovat huomauttaneet, että jos hyökkäystä vieraalla alueella edelleen tahdotaan jatkaa, voi siitä olla seurauksena jonkinlainen romahdus.

K i l p i, Eino huomautti aluksi, että puolueemme ja yleensä työväestön keskuudessa ei ole mitään suuria erimielisyyksiä sotamme päämääristä, korkeintaan jonkinlaisia vivahduksia, kuten Tannerin ja Pekkalan esittämien lausuntojen välillä. Englannin radion esittämä väite, että Suomelle olisi tehty rauhantarjous, on pelkkää propagandaa, sillä mitään rauhan suositustakaan ei edes ole tehty. On hyvin ymmärrettävissä, että varsinkin maaseudulla, jossa on vielä vaikeampi saada asioista tietoja, vaaditaan, että niistä julkisuudessa selostettaisiin. Hallitus ei voi kuitenkaan etukäteen antaa kaikista asioista julkisuuteen tietoja, koska ne silloin joutuisivat myös vihollisen tietoon. Niin kauan kuin taisteluja käytiin valtakuntamme vanhalla alueella, ei sodan päämääristä ollut mitään erimielisyyksiä, mutta sen jälkeen on tilanne muuttunut. -

On vaikea kuvitella, että Suomi pystyisi pysyväisesti pitämään hallussaan Itä-Karjalaa. Kun ne 20-50 ikävuosien välillä olevat, jotka nyt ovat sieltä poissa, jälleen palaavat asuinsijoilleen, niin lienee hyvin vaikeata kasvattaa näistä, komunistisen teoreettisen koulutuksen saaneista Suomen kansalaisia. On myös suunniteltu rintamamiesten siirtämistä sinne uudisasukkaiksi, mutta tuskinpa siitäkään voi mitään tulla. - Mikäli on kysymys yhtymisestä kominternin vastaiseen sopimukseen, on tähdennettävä sitä selkkaa, että se ei sido maamme mihinkään muuhun kuin siihen, mitä tässä sopimuksessa on nimenomaan sanottu. - Erikoisesti on syytä korostaa kansanvaltaisen järjestelmämme merkitystä. - IKL:n toiminta on yltynyt ja oikeistopuolueiden asenne on verraten hämäävä. Niinpä vastustettiin oikeistolendissä poliittisen keskustelun aikaansaamista eduskunnassa. Kun sellainen kuitenkin saatiin aikaan, oli se katsottava kansanvallan voitoksi. - Hallituksessa mukanaolo on nyt välttämätöntä, sillä eräissä piireissä hyvin hartaasti toivottaisiin, että sosialidemokraatit saataisiin hallituksesta pois. Työväenluokan etu vaatii nyt ehkä enemmän kuin koskaan ennen hallituksessa mukana olemista.

T a n n e r huomautti, että keskustelu on liikkunut suurelta osaltaan tunneponjalla. On lähdettävä siitä, minkälaisissa oloissa me elämme ja mitä on tehtävä. Kuinka moni maa on nykyisen suurisodan aikana pystynyt säilyttämään asemansa? Paremmassa asemassa kuin Suomi ovat tällä hetkellä Euroopassa vain Ruotsi ja Sveitsi. Mutta Suomikin on sentään säilyttänyt vapautensa. On tunnustettava tosiasiat ja sen mukaan toimittava, sillä hurskaat toiveet eivät tässä mitään auta. - Peltoselle puhuja huomautti, että tämä on antanut väärän todistuksen lähimmäisestään ja eduskuntaryhmästä. Eduskuntaryhmällä oli mahdollisuus varautua eiliseseen istuntoon ja ryhmä varautuikin ajoissa, valiten ryhmän kannan esittäjäksi Voionmaan ja hänelle tueksi Reinikaisten ja Virtasen. Hallitus ei vähimmäissäkään määrässä puuttanut keskusteluun ja tämä tilaisuus muodostui pakostakin juhlistunnoksi. Ryhmän pyynnöstä oli puhuja usein ollut antamassa sille selostuksia asioista. Täällä on nyt tullut esille vain kaksi uutta asiaa, nim. se, mihin joukkojemme olisi rintamili-

la pysähdyttävä ja Englannin nyt jättämä uusi nootti, mitkä molemmat asiat ovat tulleet niin myöhään tiedoksi, ettei aikaisemmin ole ollut tilaisuutta niistä ryhmälle ilmoittaa. - Pekkala tuli siihen tulokseen, että Englanti on lopullisesti voitettava sodan. Olisi kuitenkin epäviisasta rakentaa tällaisten toiveiden varaan. Mutta, vaikkapa Englanti voittaisikin, niin ei se seikka meitä nykyisessä tilanteessa auta, sillä me olemme maantieteellisesti nyt Saksan valtakirjassa. Vain Itämeri on meidän käytettävissämme ja kauppa käy yksinomaan Saksaan päin. Jos Saksan kansa ei pysytä hyvissä väleissä, niin meiltä tulee puuttumaan kaikkea. Vaikka olemmekin verraten englantilaismielisiä, niin ei se seikka voi tekoihimme vaikuttaa. - Pekkala panee vastalauseitaan isoissa ja pienissä asioissa, mutta sekin ase tylsistyy, jos sitä liian ahkeraan käyttää. - Tämän jälkeen puhuja luki antikominintern-sopimuksen asiallisen sisälön, huomauttaen, että siinä ei ollut mitään sellaista, mitä meidän maamme taholta ei jo olisi tehty. Suhtautumista tähän sopimukseen oli ryhmän valmistavassa valiokunnassa perusteellisesti pohdittu ja puhuja oli ryhmässä esittänyt käsityksensä, että tämä asia oli joko sivuutettava pikkujuttuna tai sitten tehtävä siitä suuri numero, jolloin päätöstä vastaan olisi pantu vastalause ja sitten erotettu hallituksesta, jolloin tämä asia olisi johtanut riitaan ensin huipulla ja sitten pohjakerroksissa. Siitä olisi ollut seurauksena sisäisen rintaman täydellinen hävittäminen, jota paitsi siitä olisi ollut myös ulkopoliittisia seurauksia. Sekä Englanti että Saksa olisivat vetäneet siitä omat johtopäätöksensä. Ryhmän valmistava valiokunta tuli siihen tulokseen, että sosialidemokraattien ei olisi vetäydyttävä pois hallituksesta tämän asian takia. Jos keskustelu asiasta jatkuu, olisi hyvä saada kuulla kokouksen mielipiteen siitä, pidetäänkö tarpeellisena miestemme oleminen edelleen hallituksessa ja annetaanko heille myönteisessä tapauksessa riittävä toimintavapaus.

K e r m a n tiedusteli, onko tarkoituksena kotiuttaa reserviläisten vanhempia ikäluokkia. Meikäläisten hallituksessa olo on edelleenkin tarpeen ennen kaikkea palkkatyöläisten etuja silmälläpitäen. Ilman valtiovallan toimintoja, olisi työläisten palkkataso alentunut paljon enemmän

kuin mitä on tapahtunut.

S i n e r v ä kiinnitti huomiota siihen, että elintarviketilanne on myöskin maaseudulla verraten vaikea, kun kuljetusmahdollisuudet ovat niin huonot. - Kun pika-asutuslakia muutetaan, niin siinä yhteydessä voidaan korjata myös aikaisemmin tehdyt virheet. Esim. kuntien välttämättä tarvitsemat maat olisi niille palautettava. - Hallituksesta ei ole lähdettävä. Ellei siellä olisi ollut mukana sosialidemokraatteja, olisivat asiat paljon huonommalla kannalla kuin ne nyt ovat. Eduskuntaryhmälle, hallituksessa oleville puolueemme jäsenille eikä Puoluetoimikunnallekaan voida nyt antaa mitään kiinteitä ohjeita, vaan on luotettava niiden harkintakykyyn.

R a i n i o sanoi asiallisesti olevansa samalla kannalla kuin Pekkala, mutta käytännössä on otettava tosiasiat huomioon sellaisina kuin ne ovat. Ainakin Tampereella ollaan sitä mieltä, että hallituksessa on edelleen oltava. Mm. palkkapolitiikassa on paljon voitettu olemalla mukana hallituksessa. Eräiden valtion komiteoiden kokoonpanossa on kyllä ollut meikäläisten kannalta katsoen toivomisen varaa. - Ensi vuonna voi todennäköisesti maassamme ilmetä huomattavassa määrässä naistyytömyyttä, joka sekin puhuu sen puolesta, että meikäläisten on oltava hallituksessa. - Pitkälle tähtääviä ohjeita ei nyt voida antaa, vaan on eletävä päivä kerrallaan.

I l o m ä k i huomautti, että elämme poikkeuksellista aikaa, minkä vuoksi työtavatkina ovat poikkeuksellisia. Sotaaikana on asioita katsottava ensiksi sotilaalliselta kannalta, minkä vuoksi on luonnollista, että sotilasjohtolla on huomattava vaikutusvalta. - On tavallaan hyväksi, että Englanti on antanut meille uuden nootin, koska siinä esitettyyn vaatimukseen voitaneen meidän taholtamme suostua. - Mienet on saatava rintamilta metsiin töihin, sillä muuten talouselämämme tyrehtyy. Väsymystä on havaittavissa myös sotaväen keskuudessa ja yleisesti toivotaan, että sotatoimet saataisiin meidän osaltamme pikaisesti päättymään. - Liittymistä antikominintern-sopimukseen voi Englannin radio kyllä käyttää propagandassaan, mutta muuta vahinkoa siitä tuskin on. - Puhuja sanoi ajattelevansa näistä asioista samalla tavalla kuin Pekkalanakin, mutta jonkinlaiset välit on saatava säily-

tetyiksi myös Saksan kanssa. Ilman ulkoapain saatavia elintarvikkeita ei voida tulla toimeen ja Englannista niitä ei saada. - Sosialidemokraattien mukanaolo hallituksessa on välttämätöntä, ei ainoastaan työväenluokan, vaan myös koko maan edun vuoksi. Ellei hallituksessa voida kaikkea pahaa estää, niin voidaan sitä ainakin huomattavasti siellä torjua.

Puheenvuorot päätettiin rajoittaa.

P a l m yhtyi Ilomäen lausuntoon sekä huomautti, että jos meikäläiset vetäytyisivät nyt hallituksesta pois, niin fashistit menisivät sinne tilalle.

M a n s n e r piti Tannerin lausuntoa reaali poliittisena, mutta Pekkalan lausunto liikkui tunnepoliittikan alalla. Nykyisessä tilanteessa me emme voi olla enempää saksalais- kuin englantilaismielisiä. Tärkeintä on nyt saada voiteksi aikaa. Me olemme nyt Saksan vaikutuspiirissä, mikä seikka on pakostakin otettava huomioon.

P e k k a l a piti Tannerin jälkimmäistä lausuntoa tarpeettoman ärtyisenä ja poleemisena, sanoen olleensa hallituksessa hyvin varovainen ja pidättyväinen. Esim. diplomaattisten suhteiden katkaisemisessa Englannin ja Hollannin kanssa olisi voitu menetellä toisin. Samoin olisi voitu myös ehkäistä suomalaisten miesten meno Saksaan SS-joukkoihin. Kyllä politiikassa on asioita katsottava pitemmällä sihdillä. Ei hän puolestaan ole hallituksessa esittänyt vastalauseitaan niin kovin paljon kuin Tanner väitti. Kun Tanner huomautti, että jos suurissa asioissa pannaan vastalause, niin olisi erottava hallituksesta, puhuja huomautti, että hän on pyrkinyt hallituksesta eroamaan, mutta puolueen johdon taholla on asetettu sitä vastustamaan. - Jos Englannin noottiin vastataan siten kuin Tanner esitti, niin nyt ei ole mitään syytä erota hallituksesta.

A u t i o yhtyi Tannerin esittämiin ajatuksiin, mutta huomautti, että jos Saksa voittaa sodan, on kyllä syytä pelätä sen sekaantuvan Suomen asioihin, sillä kotoiset fashistimme osoittavat jo nyt suurta toimeliaisuutta.

A a l t o n e n, Aleksi huomautti Lehtisen lausunnon johdosta, että hallitusta täydennettäessä ja erinäisiä valtion komiteoita asetettaessa ilmeisesti ei meidän taholtamme ole tehty kaikkea, mitä olisi voitu tehdä, joten siinä suh-

teessa on kyllä toivomisen varaa. Kun Tanner tuli uudelleen hallitukseen, niin tuli hän vain meikäläisen miehen tilalle. Kun sitten hallitusta uudelleen täydennettiin nimittämällä Ramsay ministeriksi, olisi tämä paikka voitu vaatia meille, mutta toiselta puolen puolueemme piti taas suotavana, että myös ruotsalainen puolue tulisi edustetuksi hallituksessa, minkä vuoksi tässä yhteydessä ei ollut tilaisuutta saada puolueemme edustusta hallituksessa lisätyksi. Pakottamalla ja uhkaamalla erota hallituksesta olisi varmasti saatu edustamme hallituksessa lisätyksi, mutta siihen ei näissä oloissa ole haluttu ryhtyä, vaikkapa pääministerille onkin meidän taholtamme esitetty ajatus puolueemme edustuksen lisäämisestä hallituksessa. - Eräissä valtion komiteoissa on puolueemme edustus myös liian heikko, mihin seikkaan olisi hallituksessa kiinnitettävä enemmän huomiota. - Pekkalan linja ei joka suhteessa kestä arvostelua. Nykyisissä oloissa on melkoisen paljon eletävä päivästä toiseen. Julkilauseman antaminen ei tällä kertaa ole tarpeen. Sen sijaan olisi keskuudessamme selvitettävä kysymys siitä, onko edelleenkin oltava hallituksessa, vai eikö. Omasta puolestaan oli puhua sitä mieltä, että hallituksessa on edelleenkin oltava ja kahdesta pahasta valittava pienempi paha.

K a i v o s oli myös sitä mieltä, että hallituksessa on edelleen oltava jo yksinomaan työväestön palkkapoliittikan hoitamisen vuoksi. - Kotoisten fashistiemme julkiselle toiminnalle olisi asetettava sulkua niin paljon kuin mahdollista.

I l k k a l a sanoi yleisesti toivottavan sotatoimien pikaista loppumista. Nykyisessä tilanteessa on ollut pakko niellä monia ikäviä asioita. Mm. liittyminen antikomintern-sopimukseen on herättänyt sekavia tunteita, mutta joukkojen keskuudessa on sentään alettu ymmärtää, että siihen oli pakko mennä.

Jorma T u o m i s e l l e myönnettiin puheoikeus.

T u o m i n e n, Jorma huomautti, että Itä-Karjalan kysymykseen olisi suhtauduttava viilleästi. - Tämän jälkeen hän selosti palkkakysymyksiä ja niistä käytyjä neuvotteluja. - Työväestö odottaa meiltä nyt selviä ohjeita suhtautumisessa

sotaan ja edessäoleviin tehtäviin. Julkilauseman antaminen olisi tarpeen.

T a n n e r torjui sen ajatuksen, että olisi olemassa jonkinlaista riitaa hänen ja Pekkalan välillä, mutta kun Pekkala oli oikein kirjallisesti valmistanut vasta-alustuksen, niin oli hänen sen johdosta täytynyt tehdä huomautuksena. - Jos Pekkala luulee voivansa esittämällään ohjelmalla nyt hoitaa maan asioita, niin puhuja sanoi puolestaan olevansa valmis najoittamaan nykyisen hallituksen ja tekemään Pekkalaista pääministerin. - Ellei Englannin lähetystö olisi maastamme poistunut, olisi tilanne meidän kohdaltamme nyt vaikea. - Pidetään pahana sitä, että teemme myönnytyksiä Saksalle, mutta Venäjälle tettiin paljon vaarallisempia myönnytyksiä. Siitä olemme kaikki yksimielisiä, että miehiä on saatava kootiin ja sotatoimet loppumaan.

Keskustelun päätyttyä tähän, todettiin, että kokous, yhtyen alustajan esittämiin käsityksiin, päätti yksimielisesti hyväksyä niinhavin puoluejohtokunnan kuin eduskuntaryhmän ja hallituksessa olevien puolueen edustajain menettelyn, ymmärtäen hyvin ne vaikeudet, joiden vallitessa puoluepuoleiston kokousten välillä on jouduttu toimimaan.

8 §.

Puoluesihteri Aleksii A a l t o n e n esitti selostuksen puolueen toiminnasta. mainiten mm. seuraavaa:

Kevätpuolella järjestettiin eri puolille maata eduskuntaryhmän jäsenten selostustilaisuuksia. Niitä oli kaikkiaan 160 ja ne onnistuivat hyvin. - Jäsenhankintakilpailun lähimmäksi tavoitteeksi asetettiin se jäsenmäärä, mikä puolueella oli vuoden 1938 lopussa. Ensimmäiseltä neljännekseltä saadut tiedot osoittivatkin, että oli hyvät mahdollisuudet saavuttaa tämä päämäärä. Kun kesäkuun lopulla kuitenkin jouduttiin uudestaan sotaan, muuttui tilanne kuitenkin myös jäsenhankinnan alalla kokonaan toisenlaiseksi. Puolueemme järjestökoneisto heikkeni tuntuvasti ja lisäksi monet työväentalot joutuivat sotilasmajoitukseen. - Vappujuhla järjestettiin ennätysmäärä ja ne onnistuivat erittäin hyvin. - Puolueen toimintajavojmien kasvattamiseksi oli tarkoituksena syksyksi järjestää Helsinkiin 2-viikkoiset opastuskurssit, joiden ohjelmakin oli jo suunniteltu.

41
Mikäänkin järjestämisestä oli pakko luopua. Niinikään on ollut pakko siirtää puolueen suurarpajaiset tuonnemmaksi.

Kun sota uudelleen syttyi, oli myöskin puolueemme toimintasuunnitelmia monessa suhteessa muutettava. Oikeiden tietojen antamiseksi ja väärin käsitysten hälventämiseksi ryhdyttiin järjestämään eri puolille maata selostustilaisuuksia. Tällaisia tilaisuuksia järjestettiin sekä paikallisiksi että koko piiriä käsittäviksi. Ne osoittautuivat erittäin hedelmällisiksi ja niitä tullaan edelleen jatkamaan. Lisäksi järjestettiin Helsinkiin puolueemme lentimiesten ja piirisihteerien tiedotustilaisuuksia.

Kun tilanne kesäkuun alkupuolella alkoi kärjistyä, pidettiin Helsingissä puolueen, työväen keskusjärjestöjen ja sos.-dem. eduskuntaryhmän edustajain yhteinen neuvottelukokous, jossa asetettiin 9-jäseninen valiokunta seuraamaan tilanteen kehitystä. Tämän valiokunnan toimesta julkaistiin sitten puoluelehdissämme kesäkuun 21 päivänä syntyneen tilanteen ja sen johdosta aiheutuneen liikekannallepanon selvittämiseksi julkilausuma. Sama valiokunta on jatkuvasti seurannut tilannetta sekä koontunut tärkeitä kysymyksiä pohtimaan, saattaen työväenjärjestöjen käsitykset asioista myös maan hallituksen tietoon.

Puoluejohtokunnan aloitteesta ja eduskuntaryhmän siihen yhtyessä annettiin myös alkusysäys siihen, että eduskunnassa saataisiin aikaan keskustelu yleipoliittisesta tilanteesta jo ennen kuin Suomen vastaus Yhdysvaltain noottiin annetaan.

Työväen keskusjärjestöjen edustajista on myös muodostettu erityinen Työväen Keskusjärjestöjen Yhteistoimikunta, jonka toimesta on lähetetty tilanneselostuksia työväenjärjestöille sekä julkaistu kirjanen "Kansamme tie", josta otettiin myös ruotsinkielinen painos.

Lopuksi puoluesihteri kiinnitti huomiota siihen seikkaan, että järjestöelämämme olisi pyrittävä vähitellen saamaan enemmän pontta ja vauhtia. Kaikenlainen epäroiminen olisi saatava poistetuksi. Siitä, mitä tässä sunteessa olisi tehtävä, tullaan neuvottelemaan huomenna pidettävässä piirisihteerien kokouksessa. Myöskin ns. yhteirintamajuhlisiin on syytä kiinnittää huomiota, sillä niistä on saanut kuulla sekä myönteisiä että kielteisiä arvosteluja. Työväestön taholta olisi ehkä syytä näissä tilaisuuksissa panna antista enemmän nykyviin myös oma panoksensa. Parempi tietenkin olisi, jos työväestön taholta voi-

taisiin järjestää omia tilaisuuksia ja juhlia. Yksimielisyyttä ulospäin ja myöskin sisäänpäin kyllä nyt tarvitaan niin pitkälle kuin mahdollista, mutta se ei kuitenkaan merkitse sitä, että kaikissa asioissa voitaisiin olla yksimielisiä. Valtakunnalle tärkeissä suurissa kysymyksissä on yksimielisyys välttämätön, mutta silloinkin on tähdennettävä sitä, että myös työväenluokan edut on otettava huomioon.

Selostus merkittiin kuulluksi.

9 §.

Puoluetoimikunnan esityksestä Puolueenuevosto päätti yksimielisesti, että sääntömääräinen puoluekokous, joka säännöllisissä oloissa olisi pidettävä ensi keväänä, siirretään pidettäväksi tuonnempana vastedes lähemmin määrättävänä aikana.

Kun kokouksen esityslistalla olleet asiat olivat tulleet käsitellyiksi, kokouksen puheenjohtaja S a l o v a a r a kiitti kokouksen osanottajia asioiden/asialllisesta käsittelystä sekä julisti kokouksen päättyneeksi.

Kokous päättyi klo 17,30.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Kokouksen puheenjohtaja.

P. J. Järvelin
Kokouksen sihteeri.

Tämän pöytäkirjan olemme tänään tarkastaneet sekä kokouksen menon ja päätösten mukaiseksi havainneet.

Helsingissä, tammikuun 31 päivänä 1942.

Emil Keranen *Meisteri Järvelin*

Kokouksen valitsevat pöytäkirjan tarkastajat.

Väinö V. Salovaara

Aleksi Aaltonen

Väinö Tanner

Mauno Pekkala

Sylvi-Kyllikki Kilpi

Raf. Paasio

Aug. Kuusisto

Juho Lanto

Muisto Ilomäki

M.E. Lentinen

Fanny Ahlfors

Valter Kuusela

Teofilus Kaivos

Emil Seppälä

Toivo Rainio

S. E. Mäkinen

Emil Kerman

Urho Lappalainen

Rikhard Nurminen

V.J. Lötjönen

Yrjö Nurmi

Antti Juho Kosonen

Emil Sinervä

Viljo Autio

Eino Ilkkkala

Kalle Palm

Kusti Kaukovaara

Olavi Kekäläinen

ja

Albert Lassila.

Ei julkisuuteen.

Lähte n:o 2.

Ministeri Väinö Tannerin selostus poliittisesta
ja taloudellisesta tilanteesta Sos.-dem. Puolue-
neuvoston kokouksessa 30.11.1941.

Hyvät puoluetoverit!

Sen jälkeen, kun puolue-neuvosto viime keväänä oli koolla, on maassamme ja maailmassa yleensä tapahtunut hyvin paljon. Näiden tapahtumien selostaminen on annettu minun tehtäväkseni tässä tilaisuudessa, vaikka minä en usko, että voin esiintuoda paljon uutta sen lisäksi, mitä julkisuudessa on kerrottu. Varsinkin ovat tämänpäiväiset sanomalehdet antaneet paljon uutta materiaalia menneen ajan tuntemiseksi ja arvostelemiseksi. Me olemme kaikesta pitkän ajan kuluessa voineet havaita, että Suomi on kautta maailman ollut suuren huomion esineenä. Niin sanomalehdet kuin hallitusten diplomaattiset edustajat ovat olleet ahkerassa puuhassa meidän asioittemme kanssa. Se osoittaa, että me jollakinlailla olemme tapahtumien keskipisteessä ja että suurvaltain edut meidän kohdallamme monessa tapauksessa leikkaavat toisiaan.

Lienee aihetta palauttaa mieliin muutamia tärkeimpiä ratkaisuja, joita me parin viimeksi kuluneen vuoden aikana olemme joutuneet tekemään, koska Suomen valitsema tie näiden ratkaisujen valossa ehkä parhaiten käy selville.

Näihin aikoihin kaksi vuotta takaperin päättyi eräs kausi meidän poliittisessa elämässämme. Silloin alkoi sota, joka osoitti, että ne neuvottelut, joita Neuvostoliiton kanssa oli käyty, eivät olleet johtaneet tuloksiin. Meiltä vaadittiin näissä neuvotteluissa enemmän kuin mitä me olisimme voineet antaa. Näissä neuvotteluissa Suomi ensimmäisen kerran nykyisten selkkausten aikana valitsi tienensä, jolla se halusi säilyttää itsenäisyytensä ja vapautensa.

Sotaa käytiin tunnetulla menestyksellä, oikeastaan erinomaisella menestyksellä, joka herätti huomiota kautta maailman. Mutta alusta pitäen ymmärrettiin meillä, että rauhaan oli kaikin keinoin pyrittävä, kunhan vain saataisiin kunniakas rauha syntymään. Meidän oli tässä mielessä tehtävä toinen tärkeä ratkaisu: päätettävä rauha, jossa luovutettiin paljon Suomen aluetta ja muuta meille arvokasta, mutta jossa koetettiin pelastaa kuitenkin kunniamme ja maamme jällellä olevaan osaan nähden vapaus ja suvereenisuus. Rauhan tekeminen silloisissa oloissa ei ollut aivan helppo asia eikä yksimielinenkään. Sen voi hyvin ymmärtää, kun muistaa, minkälaiset olot silloin olivat. Meillehän kaksi suurta länsivaltaa tarjosi apuaan, nimittäin Englanti ja Ranska, jotka kumpikin silloin vielä olivat mahtavuutensa kukkuloilla. Tarjotusta avusta huolimatta Suomi valitsi rauhan mieluummin kuin jättäytyi suurvaltaseidan myöhemmistä vaiheista riippuvaksi.

Rauhanteon jälkeen meillä yritettiin tehdä kaikki voitavamme saadaksemme elää sovussa ja ystävyydessä itäisen naapurimaan kanssa. Tässä ei kuitenkaan onnistuttu. Syy ei ollut Suomen. Meitä koetettiin ulkoapäin painostaa ja sisältäpäin soluttamalla muokata mielialoja täällä valmiiksi sen hetken varalta, jolloin uusi hyökkäys Neuvostoliiton taholta tulisi tehtäväksi. Tällöinkin oli meidän valittava tiemme. Se tie oli tämän solutustyön estäminen. Se tapahtui ratkaisevimmassa vaiheessaan siten, että täällä perustettu Neuvostoliiton ystävien ja rauhan seura estettiin toimimasta ja lopulta lyötiin hajalle. Se ei ollut helppo asia, kun ottaa huomioon sen voimakkaan tuen, mikä täällä seuralla rajan takana oli, minä tuen varassa seura muuten oli työhönsä lähtenyt.

Uudelleen oli meidän tämän vuoden keväällä ratkaistava tiemme, kun sota Saksan ja Neuvostoliiton välillä alkoi. Suomi valitsi tiensä liittymällä sotaan mukaan. Ei tosin samojen päämäärien hyväksi kuin Saksa, mutta jonkinlaisena aseveljenä käyden omaa sotaansa. Se oli ratkaisu, joka vastaisuuteen nähden tulee olemaan erittäin tärkeä ja muodostamaan käännekohdan meidän maamme historiassa.

Kun pari suurvaltaa lännessä näinä syyskuukausina on kääntynyt meidän puoleemme esittäen toivomuksiaan ja vaatimuksiaan, olemme nämä vaatimukset torjuneet selittäen, että Suomen on itse valittava tiensä ja määrättävä, minkälaisia sodan päämääriä se itselleen tavoittelee. Tässäkin on vissillä tavalla jouduttu tekemään ratkaisu, jolla voi olla seurauksia tulevaisuudessa.

Kuten arvelsat toverit näiden lyhyesti esitettyjen tosiseikkojen valossa näkevät, on Suomen parin viime vuoden aikana ollut tehtävä monta erittäin kohtalokasta ratkaisua. Monta kertaa olemme olleet tienhaarassa, eikä ainakaan tällä hetkellä kukaan pysty sanomaan, onko aina oikea tie valittu.

Tahdon palauttaa mieliin usein toistetun totuuden, että politiikassa ei koskaan ratkaisua tehdessään voi olla varma siitä, onko juuri se ratkaisu, joka pyritään tekemään, paras mahdollinen, koska seuraukset tällaisista toimenpiteistä tulevat näkyviin vasta vuosien, ehkä kymmenien vuosien jälkeen. Luullakseni me kuitenkin täällä Suomessa voimme lohduttaa itseämme sillä - niinkuin olemme tehneetkin -, että me olemme parhaan ymmärryksemme mukaan nämä ratkaisumme tehneet ja että meidän päämääränämme kaiken aikaa on ollut säilyttää maallemme vapaus ja itsemääräämisoikeus ja myöskin sen kansanvaltainen järjestelmä. Johdonmukaisuutta ei tässä toiminnassa myöskään ole puuttunut. Me olemme kaiken aikaa kulkeneet samaa linjaa. Tulevaisuudessa saamme nähdä tai ainakin myöhemmät polvet saavat nähdä, onko kaikki käynyt niinkuin olisi toivonut parhaimmassa tapauksessa voivan käydä.

Kun tällä hetkellä katsoo, miltä maailma muuten näyttää, niin on ensinnäkin todettava, että se suurvaltojen välinen sota, jota jo yli kaksi vuotta on käyty, jatkuu edelleen, voipa sanoa yhä kiihtyvällä voimalla. Viime kevään jälkeen ei uusia suurempia ratkaisuu-

taisteluja ole tapahtunut, mutta sota on sensijaan laajentunut, varsinkin äsken mainitulla Saksan ja Neuvostoliiton välisen sodan alkamisella. Mitään toiveita ei tällä hetkellä näytä olevan siitä, että sota myöskään pian päättyisi. Päinvastoin kaikki viittaa siihen, että se yhä edelleen tulee laajentumaan ja mahdollisesti muodostumaan täydelliseksi maailmansodaksi, johon kaikki maanosat joutuvat osallistumaan. Paraikaa ovat välit hyvin kireinä toiselta puolen Yhdysvaltain ja Japanin välillä, tämän merkityksessä välisen katkeamisessa sitä, että Tyyni Valtameri joutuu sotänäyttämöksi, ja toiselta puolen myös Yhdysvaltain ja Saksan välillä, Atlantilla käytävä sota muodostuu entistä kiihkeämmäksi, jos tässäkin täydellinen välisen rikkoutuminen tapahtuu.

Kuka tämän suurkampailun lopulta tulee voittamaan, se on tällä hetkellä yhtä epäselvää kuin sodan alkaessa ja sen alkuvaiheissa. Eri maissa koetetaan eri perusteilla laskelmoida kenen käsiin voitonlaakeri lopulta jää, mutta mitään varmuutta tässä suhteessa ei vielä ole olemassa. Toiselta puolen edellytetään, että ne suuremmat taloudelliset voimavarat, joita Englannilla ja varsinkin Yhdysvalloilla on käytettävänä, voisivat olla ratkaisevia, koska ne tekevät mahdolliseksi sodan pitkittämisen vaikka loppumattomiin. Toiselta puolen arvellaan, että myöskin Saksa, saatuaan melkein koko Euroopan mantereen haltuunsa ja varsinkin saatuaan käytettäväkseen ne laajat raaka-ainevarat ja tuotannolliset mahdollisuudet, joita Neuvostoliiton valloittamisella saavutetaan, pystyy myöskin käymään sotaa loppumattomiin. Luultavinta ainakin minun mielestäni on, että täydellistä ratkaisua ei tässä sodassa saada kummankaan puolen hyväksi, vaan että ennen pitkää jonkinlainen kompromissirauha näytetään pakolliseksi, koska muuten ainakin Eurooppa raatelee itsensä perinpohjaisesti ja hävittää moniksi vuosikymmeniksi kaikki taloudellisen ja sivistyksellisen toiminnan edellytykset.

Äsken jo viittasin siihen, että sikäli on tapahtunut uutta suurella sotarintamalla, että sota idässä Saksan ja Neuvostoliiton välillä on alkanut. Tätä sotaa koetettiin välttää sillä sopimuksella, joka tehtiin 23 päivänä elokuuta 1939. Se oli sopimus, jolla koko maailma tuli yllätetyksi. Kaikkialla kysyttiin, kumpi siinä pettää toisensa. Sillä niin vastakkaiset ovat Saksan ja Neuvostoliiton politiikan päämäärät, että pysyväistä sovintoa ei niiden kesken voinut ajatella mahdolliseksi. Varsinkin jos muistaa Hitlerin "Mein Kampf"-kirjassaan esittämät hurjat hyökkäykset kommunismia ja Neuvostoliittoa vastaan, tuntui tällainen sopimus järjettömältä. Saksan pyrkimyksenä oli sen kautta saavuttaa itselleen hengähdysaikaa niin kauan kuin sotaa lännessä käytiin. Neuvostoliitto halusi niinikään itselleen hengähdysaikaa ja tilaisuutta varustautumiseen, voidakseen sodan loppuvaiheissa olla riittävän vahva sanoakseen viimeisen sanan. Tällaisten spekulatioiden varaan sopimus rakennettiin.

Jo viime syksystä alkaen alkoi kuitenkin saksalaisella taholla kuulua ääniä, jotka puhuivat, että viimeistään tämän vuoden keväällä

alkaa sota noiden kahden suurvallan välillä. Sitä kyllä koetettiin viralliselta taholta peittää. Niinpä meilläkin suorastaan virallisesti, Saksan täkäläisen lähettiläänsuun kautta, niin myöhään kuin toukokuun alussa ilmoitettiin, että Saksa puolestaan ei usko tällaisen sodan syttymiseen. Siitä huolimatta se alkoi kesäkuun 22 päivänä tehdyllä hyökkäyksellä ja sen jälkeen sitä on nyt jatkunut vähän yli viisi kuukautta.

Tämän sodan kuluessa on koko Euroopalle paljastunut eräs seikka, jota kyllä oli aavisteltu, mutta jonka suuruutta ja merkitystä ei ollut osattu kyllin tarkkaan arvioida. On paljastunut se, että Neuvostoliitto oli mitä perinpohjaisimmin varustautunut hyökkäyssotaan Eurooppaa vastaan. Myöskin me olemme oman rajamme takana voineet todeta saman seikan. Sekä uusia rautateitä, maanteitä, lentokenttiä ja kaikenlaisia varustuksia rakentamalla on Neuvostoliitto varustanut meidän rajaamme vastassa olevan alueen, jollakseen pystyvä uuden hyökkäyksen sattuesssa tämän toimenpiteen suorittamaan paremmalla menestyksellä kuin talvihyökkäyksen aikana.

Saksalais-venäläisen sodan kulku on teille kaikille tuttu. Siihen ei kannata sanoja uhrata. Saksahan on hyökännyt menestyksellisesti kaikilla rintamansilla ja valloittanut itselleen alueen, joka lienee $2\frac{1}{2}$ - 3 kertaa niin suuri kuin Saksan entinen alue. Venäjän pääkaupunki ja toiseksi suurin kaupunki Pietari ovat kovassa puristuksessa ja tulevat ilmeisesti myöhemmin myöskin putoamaan kypsinä hedelminä vihollisen käsiin. Mutta vaikka menestykset ovat olleet näin suuria, on sodan pitkittyminen kuitenkin ollut Saksalle ilmeinen pettymys. Siellä oli laskettu, että sota tulisi kestämään korkeintaan 6-8 viikkoa, jonka jälkeen se voitaisiin katsoa päättyneeksi. Väärinlaskua on ollut monessa suhteessa. Ensinnäkin Neuvostoliiton armeijat ovat olleet monilukuisampia kuin mitä edellytettiin, varustukset ovat olleet paljon tehokkaampia, mutta ennen kaikkea se luulo, että ensimmäisten iskujen jälkeen koko Neuvostoliiton rakenne luhistuisi, on osoittautunut harhalaskelmaksi. Sekä bolshevistinen aaterakennus että Neuvostoliiton valtiorakennus ovat olleet lujempia ja vahvempia kuin kukaan oli voinut edellyttää. Venäläinenkin on nationalisti. Kun vihollinen hyökkäsi maahan niin eri piirit liittyivät yhteen puolustaakseen maataan. Siellä ei sitä paitsi ole mitään järjestettyä oppositiota eikä edes henkilöitä, jotka pystyisivät sitä ottamaan järjestääkseen, niin että tuskin on odotettavissa, että edes sodan loppuvaiheissa Neuvostoliitossa suurempaa romahdusta voisi sattua. Voi siis käydä niin, että vaikka Saksa tunkeutuisi miten pitkälle tahansa, jossakin nurkassa entisen Venäjän valtakuntaa istuu Stalin supistuneine joukkoineen odottamassa asiain kehitystä, ja tulee sodan päätyttyä pidettävään rauhan-kongressiin esittämään vaatimuksiaan.

Suomen osuus tässä sodan viime vaiheessa on myös tunnettu. Siihen, että Suomi joutui mukaan, on ymmärtääkseni olemassa täysin pätevät ja loogilliset syyt. Talvisodasta lähtien ja rauhanteon

jälkeen meidän asemamme tehtiin Neuvostoliiton taholta mahdollisimman vaikeaksi. Me kaikki ymmärsimme, että ennen pitkää meidän olemassaolomme on uhattuna ja että meidän sen vuoksi oli aikanaan huolehdittava tällaisen vaaran torjumisesta. Neuvostoliitto suorastaan ajoi meidät etsimään tukea Saksan taholta. Saksahan on ainoa valtakunta niin hyvin Euroopan mantereella kuin sen ulkopuolellakin, joka voi esiintyä jonkinlaisena vastapainona Neuvostoliiton paisuvaa mahtia vastaan. Kun Saksan ja Neuvostoliiton välinen sota alkoi, ei Suomella niin ollen ollut muuta valitsemismahdollisuutta kuin osalta osaltaan liittyä tähän sotaan mukaan. Tähän kyllä suoranaisesti pakotti vielä sekin, että Neuvostoliitto - tyhmästi kyllä - sodan alettua teki jatkuvasti lentohyökkäyksiä Suomea vastaan ja niin ollen esiintyi hyökkääjänä ja sodan aloittajana. Mutta minun vakaa käsitykseni on, että vaikka näin ei olisi tapahtunutkaan, olisi Suomi joka tapauksessa joutunut alkamaan oman hyökkäyksensä.

Sodan kulku on meidän osaltamme ollut menestyksellinen. Sitä on voitu käydä paljon paremmissa olosuhteissa kuin edellistä talvisotaa. Silloinhan meillä oli sydän kylmänä koko ajan, kun me jokseenkin varmuudella voimme laskea, että jos sotaa kauan kestää, me jokatapauksessa sen menetämme. Tällä kertaa ei tätä pelkoa ole ollut. Ennen kaikkea on turvallisuuden tunnetta ollut lisäämässä se, että me emme tällä kertaa ole olleet yksin. Sotaa on voitu käydä myöskin kokonaan nyky-Suomen rajojen ulkopuolella ja hävitykset eivät näin ollen ole kohdistuneet omaan alueeseen. Käytyjen taistelujen kautta on menetetty alue ainakin pääosissaan saatu vallatuksi takaisin jo hyvin aikaisessa sodan vaiheessa. Ja myöskin entisen valtakunnan rajan ulkopuolella on melkoisen laajoja alueita voitu miehittää. Toistaiseksi ovat oikeastaan vain Hanko, Suomenlahden saaret ja Kalastajasaarennosta Suomelle kuulunut osa ulkopuolella meidän sotavoimien miehityksen.

Me olemme tämän sodan aikana jatkuvasti alleviivanneet sitä, että meillä ei ole mitään liittosopimuksia eikä poliittisiakaan sopimuksia Saksan kanssa ja että me vain aseveljeyden kautta olemme joutuneet yhteistoimintaan toistemme kanssa. Näin on todella asia laita. Tällaisia sopimuksia ei ole, Suomi katsoo käyvänsä yksinomaan omaa sotaansa eikä halua osallistua millään tavalla niihin tavoitteisiin, joita Saksa omalla tahollaan tavoittelee. Näin ollen ei voi olla pelkoa siitä, että suomalaiset pojat joutuisivat menemään pitemmälle kuin mitä meidän omien etujen katsotaan vaativan.

Viime aikoina ja varsinkin aivan viimeisinä päivinä on hyvin usein saanut kuulla kysymyksen, mitkä Suomen tavoitteet sitten ovat ja kuinka pitkälle aiotaan mennä. Julkisuudessa ei tähän kysymykseen ole katsottu voitavan antaa vastausta. On vain sanottu, että sodan päämäärinä ovat strategiset tavoitteet, semmoiset tavoitteet, jotka voivat turvata Suomen tulevaisen rauhan ja sen rajat. Jokainen on kuitenkin voinut havaita, että monessa kohdassa nämä tavoitteet jo on saavutettu. Niinpä ei esimerkiksi Kannaksella, siis lähinnä

Pietaria olevalla alueella, Suomen armeija ole liikahtanutkaan mo-
neen kuukauteen. Se on asettunut siellä pysyviin asemiin, pitääk-
seen vain huolta siitä, ettei mahdollisesti Pietarin kaupungin kukia
tuessa joukkoja tulvi tänne päin. Samaten ovat Suomen joukot pysäh-
tyneet Syvärillä ja tarkoituksena ei ole mennä sielläkään eteenpäin.

Voinen tässä seurassa mainita, että molemmissa näissä kohdissa
on Saksan puolustusvoimain taholta esitetty toivomuksia, että Suomen
joukot etenisivät vielä pitemmälle, jopa sekin toivomus on lausuttu,
että ne osallistuisivat Pietarin valloittamiseen. Kumpaankin näihin
pyyntöihin on annettu kielteinen vastaus.

Toistaiseksi on siis toimintaa meidän rintamallamme olemassa
vain pitkän itäisen rajamme takana ja lähinnä niillä seuduilla, jotka
ovat Petroskoista pohjoiseen päin Muurmannin rajan molemmin puolin.
Parin kolmen viikon aikana on taisteluita käyty eräällä hyvin tär-
keällä yhdyskohdalla Karhumäen luona. Voinen tässä ilmoittaa senkin,
että tarkoituksena ei ole tälläkään taholla edetä senjälkeen, kun
tämä kohta on saatu valloitetuksi.

Näiden sotilaallisten tapahtumien ohella on ollut melko vilkas-
ta keskustelua siitä, mikä kohtalo näille entisen rajan takaisille
alueille on tuleva. Meillähän esiintyy voimakasta liikehtimistä sen
hyväksi, että Itä-Karjala kokonaisuudessaan liitettäisiin Suomeen.
Tämän hyväksi harjoitetaan järjestelmällistä propagandaa ja valit-
taen täytyy sanoa, että myöskin erinäiset valtion organit ovat tä-
hän propagandaan yhtyneet. Tällöin liikutaan hyvin paljon tunnekysy-
myksissä. Puhutaan Suur-Suomesta, puhutaan Suomen heimojen yhdistä-
misestä ja sen semmoisista. Mutta siihen liittyy myös sotilaallisia
näkökohtia. Sotilaspiireissä niiden korkeinta johtoa myöten kiinni-
tetään huomiota siihen, että Venäjän taholta on aina ollut uhka
Suomea vastaan, ja jos Venäjä jonkinlaiseksi tekijäksi jää, tulee
sitä myöskin vastaisuudessa aina olemaan. Kun entiset rajat ovat
erinomaisen vaikeita puolustaa ja muutenkin epämukavia, - varsinkin
tuhatkunta kilometriä pitkä itäinen rajamme - tavoitellaan stra-
teegisena päämääränä helpommin puolustettavien rajojen saamista.
Ja tällaisena helpompina rajana on jo kauan häämöttänyt se, minkä
eräs kiihkeimpiä ikk:n miehiä jo kymmenkunta vuotta takaperin lau-
sui, että "miekalla piirretään raja Suomenlahdesta Vienanmereen",
jolloin se tulisi olemaan ns. "kolmen kannaksen raja".

Nämä ovat ne näkökohdat, joiden varaan propaganda Itä-Karjalan
Suomeen liittämisen puolesta nojautuu. Toiselta puolen esiintyy
paljon epäilyksiä siitä, onko tällaiseen pyrittävä. Ja minä luulen,
että epäilijöitä on enimmäkseen juuri työväen piireissä. Ne, jotka aset-
tavat epätoivolle kannalle, kiinnittävät huomiota ensinnäkin tämän
kysymyksen poliittiseen ja sotilaalliseen puoleen. Ne eivät voi
kuvitella mielessään sitä, että niin suuri kansa kuin Venäjän kansa,
johon kuuluu tätä nykyä noin 200 miljoonaa ihmistä, voisi tulla niin
hävitetyksi maan päältä, ettei se joskus vielä näyttelisi tärkeätä-
kin osaa. Luultiinhan edellisen maailmansodan jälkeen voitavan

saattaa Saksan kansa niin alistettuun asemaan, ettei siitä enää koskaan olisi vaaraa, mutta tässä toivossa länsivallat surkeasti pettyivät. Jos siis Neuvostoliitto, kaikista sitä kohdanneista iskuista, valtakunnan mahdollisesta jaosta, väkiluvun suuresta pienemmisestä ja kaikesta muusta huolimatta edelleen jää olemaan, on Suomen, näin pienen maan, äärimmäisen vaikeata, voi sanoa suorastaan mahdotonta ajatella aseellista puolustautumista sitä vastaan ainakaan yksinään. On siis turvauduttava johonkin muuhun, jos kansamme pysyväistä olemassaoloa haluaa ajatella. Ja tällainen muu on ensinnäkin vanha historiallinen raja, joka on erinomaisen vahva tekijä kaikissa kongresseissa ja diplomaattisissa neuvotteluissa. Toinen on ystävällisten suhteiden hoitaminen naapuriin ja kolmantena tietysti tuen hakeminen kaikilta valloilta, joilla voi olla jotakin mahdollisuutta selkkausten sattuessa tulla hyökkäyksen alaiseksi joutuneen avuksi.

Minun on tässä tilaisuudessa sanottava, että omasta puolestani olen hyvin viileä ajatukselle Itä-Karjalan Suomeen liittämisestä jo näistä poliittisista ja sotilaallisista syistä. Lisäksi tulee vielä se, että minä en näe sieltä paljon taloudellista etuakaan voivan koitua. Ne metsät, jotka siellä ovat, ovat tietysti arvokkaita, mutta voidaan pian kuluttaa. Sen sijaan tuollaisen laajan siirtomaan asuttaminen, hoitaminen ja saattaminen edes kutakuinkin tasa-arvoiseen asemaan Suomen kanssa on niin suuri tehtävä, että siihen pienen Suomen voimat eivät riitä.

Voimen tämän jälkeen siirtyä toisiin asioihin, käsittelemään meidän suhdettamme muihin valtakuntiin.

Me olemme parin kuukauden aikana olleet hieman epäselvässä suhteessa Englantiin ja Yhdysvaltoihin. Sen jälkeen kuin nämä ovat liittyneet samalle linjalle Neuvostoliiton kanssa, on niiden intressinä tietenkin ollut antaa kaikkea mahdollista apua Neuvostoliitolle. Tänä aikana on paljon irvistelty sitä, että nämä demokraattiset valtiot ryhtyvät tällä tavalla kommunismia ja Neuvostoliittoa puolustamaan. En tiedä, kannattaako siihen puoleen paljon huomiota kiinnittää. Suurvallat ovat kaikki kyynikkoja; etsivät itselleen tukea sieltä, mistä saavat. Ja Englanti tarvitsee tällaisen tuen tällä hetkellä kipeästi. Sille on tärkeätä tappeluttaa venäläisiä niin kauan kuin niissä vähääkään intoa voi pysyttää, jotta sen kautta Saksan voimia heikennettäisiin. Pyrkinessään auttamaan Neuvostoliittoa Englanti on havainnut, että tämä on maantieteellisistä syistä erittäin vaikeaa. Ei ole montakaan tietä valittavana. Lopuksi on laskettu, että tie Pohjoisen Jäämeren kautta olisi edullisin. Mutta sieltäkään ei ole monta mahdollisuutta. On valittavana joko Arkangelista alkava Vologdan rautatie tai Muurmanskista alkava Muurmannerata. Ensimmäinen on vielä vapaana, mutta talven aikana Arkangeliin ei jäästeiden vuoksi helpolla pääse. Muurmanskiin kyllä pääsee, mutta sieltä lähtevää rataa uhkaavata pohjoisessa saksalaiset sotavoimat ja etelämpänä on Suomi sen monessa kohden

katkaissut. Tätä ei Englannin ja Yhdysvaltain taholta ole suojelein silmin katseltu ja siitä ovat aiheutuneet ne nootit, joita meille on lähetelty ensin Englannin taholta syyskuun lopussa ja sitten Yhdysvaltain taholta lokakuun lopussa. Kummassakin vaadittiin, että Suomen on vedettävä sotavoimansa valtakunnan entisten rajojen sisäpuolelle. Tämä vaatimus on Suomen taholta torjuttu ja samalla pyritty osoittamaan, mikä vaara meitä juuri Itä-Karjalasta käsin on uhkaamassa ja mitenkä mahdotonta meidän sen vuoksi olisi vetää joukkomme pois.

Näiden noottien yhteydessä on pantu liikkeelle myös huhuja siitä, että Suomelle olisi jo elokuussa, lähemmin sanoen 18 päivänä elokuuta, esitetty rauhantarjous. Onpa Englannin radio katsonut voivansa levittää sellaistaakin huhua, että nimenomaiset rauhanehdotkin olisi Suomelle esitetty. Nämä jutut on torjuttu ja on edelleen torjuttava. Ainoa, mitä on tapahtunut asiain aikaisemmissa vaiheissa, on ollut hyvin varovainen diplomaattinen ilmoitus siitä, että jos Suomi on intresseerattu rauhasta ja sitä pyytää, niin Neuvostoliiton kanssa mahdollisesti voitaisiin päästä asiasta juttusille. Vasta myöhemmin, marraskuun alusta lähtien, on tämä välitapahtuma elokuussa päästetty julkisuuteen ja koetettu siitä tehdä iso numero. Vieläpä aivan äskettäin, toista viikkoa sitten, pantiin ulkomaan lehdistössä liikkeelle huhu, että täällä jo neuvotellaankin Neuvostoliiton kanssa aselevosta. Kaikki nämä tällaiset jutut ovat tietysti propagandaa, johon nykyään kaikki asiat verhotaan. Meikin saamme päivittäin ottaa vastaan propagandaa uutisten ja huhujen ja muiden sellaisten muodossa niin hyvin Neuvostoliitosta kuin Saksasta ja Englannista käsin. Ja täytyy olla erinomaisen varovainen, voidakseen tässä tapahtumien ristiaallokossa muodostaa itselleen oikeata käsitystä siitä, mitä todella tapahtuu.

Näistä nooteista puheen ollen mainitsen erään asian, joka eilen kyllä eduskunnassakin mainittiin, mutta joka ei ole sanomalehdissä tänään julkaistuna. Tarkoitan ilmoitusta, että toissapäivänä on Englannilta tullut uusi nootti. Sitä ei ole julkaistu eikä luultavasti tehdäkään, ennenkuin vastaus on annettu. Kohteliaisuus diplomaattisissa keskusteluissa on sellainen, että keskustelujen vireillä ollessa ei kumpikaan puoli pakene julkisuuteen, vaan koettaa hoitaa asian hiljaisuudessa. Tässä nootissa on aikaisemmin esitetty vaatimus saanut uuden muodon. Siinä ei enää esitetä vaatimusta, että Suomen sotavoimat olisi vedettävä vanhan valtakunnan rajojen tälle puoleen, vaan esitetään toivomus, että Suomi lopettaisi sotatoimet. Mitään ilmoitusta siitä, mitä Neuvostoliitto näin tapahtuessa tulisi tekemään ja tulisiko se puolestaan luopumaan Hangosta ja muista vielä hallussaan pitämistään alueista, ei tähän sisälly.

Nähdäkseni sekä Suomen että Englannin ajatukset, sikäli kuin on kysymyksessä Suomen sotatoimien lopettaminen, käyvät tämän jälkeen kutakuinkin yksiin. Jo aikaisemmin mainitsin, että Suomen kohdalta sotatoimet ovat saatetut siihen pisteeseen, että meidän etumme ei vaadi enää pitemmälle menemistä.